

Ana Dilde Okuma Becerisinin Geliştirilmesi

Ana Dil Eğitimi İçin Ders Materyalleri

Didaktik Öneriler

Ana Dilde Okuma Becerisinin Geliştirilmesi

Maria Riss

Elisa Aeschimann-Ferreira
ve Raquel Rocha

Ana Dil Eğitimi İçin Ders Materyalleri

Didaktik Öneriler

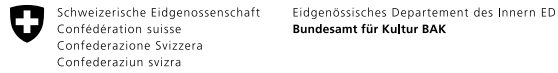
“Ana Dil Eğitimi İçin Ders Materyalleri” Serisi (HSU - İsviçre’de HSK: Unterricht in Heimatlicher Sprache und Kultur – Ana Dil Eğitimi ve Kültürü Dersi) Didaktik Öneriler 2.

PH-Zürich Uluslararası Eğitim Projeleri Merkezi (IPE) tarafından yayınlanmıştır.

Proje Yönetimi:	Basil Schader
Yazar:	Maria Riss, Pädagogische Hochschule der Fachhochschule Nordwestschweiz (Kuzey Batı İsviçre Uygulamalı Bilimler Üniversitesine bağlı Öğretmen Eğitimi Merkezi) nezdinde Doçent ve Proje Yöneticisi; Okuma Becerisi Kazandırma konusunda Eğitim Materyalleri Yazarı
HSU adına Editörler:	Elisa Aeschimann-Ferreira ve Raquel Rocha
Deneme Öğretmenleri:	Nexhat Maloku, Zürih (Arnavut Dili ve Kültürü Öğretmeni) Hüsnüye Göktaş, Zürih (Türk Dili ve Kültürü Öğretmeni) Dragana Dimitrijević ve Gordana Nikolić, Zürih (Sırp Dili ve Kültürü Öğretmeni) Elisa Aeschimann-Ferreira ve Raquel Rocha (Portekiz Dili ve Kültürü Öğretmeni) Hazir Mehmeti, Viyana Rifat Hamiti, Düsseldorf
Görseller, Sayfa Tasarımı ve Uygulama:	Barbara Müller, Erlenbach
Almanca aslından çeviren:	Fatma Artunkal
Baskı:	

Bu yayın Federal Kültür Dairesi’nin (Bundesamt für Kultur, BAK) katkılarıyla hazırlanmıştır.

Bu proje Avrupa Birliği Komisyonu’nun kısmi katkılarıyla finanse edilmiştir. Yayının içeriğine ilişkin sorumluluk tamamen yazara aittir; AB Komisyonu hiçbir biçimde kitapta verilen bilgilerin başka şekillerde kullanımına ilişkin sorumluluk üstlenmez.

İçindekiler

Önsöz: "Ana Dil Eğitimi İçin Ders Materyalleri" Serisi

7

Giriş

1	Ana Dilde Okumak: Fırsatlar ve Zorluklar	8
2	El Kitabının Amacı ve Yapısı	10
3	Günümüzde Okuma Didaktiğine İlişkin Başlıca Yaklaşımlar	10
4	Ana Dil Eğitiminde Okuma Konusuna İlişkin Ek Bilgiler	13

Bölüm I: Okuma Becerisinin Geliştirilmesi

Kitaplar ve Metinlerle Tanışmak

1	Düzenli Olarak Yüksek Sesle Okuma	20
2	Ana Dilde Küçük Bir Kitaplık Oluşturma	21
3	"Bibliomedia" Gibi Kurumlardan Kitap Ödünç Alma	22
4	Kitaplığa Gitme	22
5	Kitaplarla Domino Oyunu	23
6	İlk Cümleler	24
7	Hipotez Kurma	25
8	Eğlenceli Paketler Yapıp İçine Kitap Koyma	26

Kitap ve Metinleri Okumak ve Anlamak

9	Serbest Okuma Saati	27
10	Başkaları İçin Yüksek Sesle Okuma ve Kayda Alma	28
11	Gruplar Halinde ya da Sınıf Ortamında Okuma	29

Okuduğunu Anlatmak

12	Kim Benim Kitabımı Tahmin Eder?	32
13	Bilmece Oyunu Oynayarak Kitap Okuma	33

14	Kitaplara Dair Sorular Hazırlama	34
15	Bir Kitap İçin Reklam Afişi Hazırlama	35
16	"Book-Slam" (Bir Kitabı Hızla Tanıtma)	36
17	"Book-Dating" (Arkadaşına Kitap Tanıtma)	37
Okuduğunun Üzerinde Düşünmek		
18	Yüksek Sesle Okuma: Kendini Değerlendirme	38
19	Öğrencinin Kendi Okuma Alışkanlıkları Üzerinde Düşünmesi	39

II

Bölüm II: Okuma Çalıştırmaları

Okuma Becerileri

20	Harfleri Görür Görmez Tanıyorum	44
21	Kelimeleri Gitgide Daha Hızlı Okuyorum	45
22	Cümleleri Bütün Olarak Görüyorum	47
23	Okuduğumu Anlıyorum	48

Akıcı okuma (Fluency)

24	Okumaya Akıcılık Kazandırma Alıştırmaları	50
----	---	----

Okuma Stratejileri

25	Okumaya Başlamadan Önce Uygulanacak Stratejiler	53
26	Okuma Sırasında Uygulanacak Stratejiler	54
27	Okuma Sonrasında Uygulanacak Stratejiler	55

III

Bölüm III: Edebiyat ve Kültür Eğitimi

28	Dinlemek	60
29	Kitaplarda Geçen Karakterler	61
30	Bir Yeri Hayalinde Resim Olarak Canlandırmak	63
Kaynakça		64

Açıklamalar

Ana Dil: Aile ortamında öğrenilen ilk dil. Bazı çocuklar evde iki ana diliyle yetişirler.

Okul Dili: Göç edilen ülkedeki okulun eğitim ve öğretim dili. Buna ek olarak o bölgede konuşulan yerel lehçe de olabilir.

Açıklayıcı Bilgiler ve İşaretler

Sınıf ortamında ders işleme tarzı, uygun sınıf veya seviye ve önerilen etkinlikler için gereken süreye ilişkin işaretler:

TÇ = Tekli Çalışma

İÇ = İkili Çalışma

KG = Küçük Grup

BS = Bütün Sınıf

2.-4. Sınıflar

Etkinlik geneldesınıftansınıfa kadar (örneğin 2.- 4. Sınıflar) yapılabilir. Dikkat: Öğrencilerin seviyesine göre değişebilir!

20 dk.

Örnek: 20 dk. etkinlik süresi yaklaşık 20 dakika. (Verilen süre yaklaşık süredir. Öğretmen, sınıftaki öğrencilerin seviyesine göre etkinlik süresini değiştirebilir.)

“Ana Dil Eğitimi İçin Ders Materyalleri” Serisinin Önsözü

Ana dil eğitimi dersi, (HSU: herkunfts- oder muttersprachlicher Unterricht; (Ana Dil Eğitimi Dersi); İsviçre’de HSK dersi: Kurse in Heimatlicher Sprache und Kultur, Ana Dil Eğitimi ve Kültürü Dersi), öğrencilerin kimlik ve dil gelişimi açısından önemli bir rol oynadığı gibi, değerli bir toplumsal kaynak olan çok dilliliğinin gelişimi açısından da önem taşımaktadır. Bu yaklaşım İsviçre’de, uzun zamandan beri, ilgili mevzuatta, bilim dünyasında ve dil eğitiminde uygulanan genel ilkeler çerçevesinde kabul görmektedir. Buna rağmen ana dil eğitimi dersi, diğer derslere kıyasla, daha zor şartlarda sağlanabilmektedir. Bunun çeşitli nedenleri vardır:

- Ana dil eğitimi dersi, çoğu yerde, kurumsal ve mali açıdan yeterince güçlü bir zemine oturtulamamıştır. İsviçre’de ana dil eğitimi veren öğretmenlerin ücretleri genelde köken ülkeler ve hatta ebeveynler tarafından karşılanmaktadır.
- Ana dil eğitimi dersi, çoğunlukla öğretim programında öngörülen diğer derslerle uyumlu biçimde bütünleştirilememektedir. Sınıf ve branş öğretmenleri ile ana dil eğitimi öğretmenleri arasındaki iletişim ve işbirliği genelde çok zayıftır.
- Ana dil eğitimi dersi haftada sadece 2 saat olduğu için sürekliliğe dayalı verimli bir öğrenme süreci zorlaşmaktadır.
- Ana dil eğitimi dersi zorunlu değildir ve isteyen öğrenciler katılmaktadır. Bu nedenle dersin bağlayıcılığı yok denecek kadar düşük düzeydedir.
- Ana dil eğitimi dersine, genelde, 1. sınıftan 9. sınıfa kadar farklı sınıf seviyelerinde olan öğrenciler aynı sınıf ortamında katılmaktadır. Bu, öğretmenin farklı sınıf seviyelerine göre farklı ders işleme yöntemlerini aynı sınıf ortamı içinde uyguladığı yüksek didaktik beceri gerektiren bir ders biçimidir.
- Ana dil eğitimi dersi alan öğrenciler arasında ana dil hâkimiyeti bakımından büyük farklılıklar görülebilmektedir. Bazı öğrenciler, ana dilinde standart dil ile yerel ağız veya lehçeyi ev ve aile ortamda iyi düzeyde öğrenirken, diğerleri ana dilni sadece belirli bir yerel ağız veya lehçeyle öğrenmiş olabilirler. İkinci veya üçüncü nesil öğrenciler arasında, yaşadıkları ülkenin dil (örneğin Almanca) güçlü ve hâkim dil haline gelerek ana dilleri, sadece yerel ağız veya lehçeyle ve aile ortamında kullanılan kelime dağarcığıyla sınırlı kalabilmektedir.

- Ana dil eğitimi veren öğretmenler, köken ülkelerde genelde iyi bir temel öğretmenlik eğitimi alarak İsviçre’ye gelmektedirler. Ancak yeni ülkede, farklı sınıf seviyelerinden gelen öğrencilerle aynı sınıf ortamında ders yapmanın özelliklerine ve zorluklarına yeterince hazır olmayabilirler. Ayrıca, öğretmenlerin göç edilen ülkede katılabilecekleri meslek içi eğitim kursları da yeterince yaygın değildir.

“Ana Dil Eğitimi Dersi için Ders Materyalleri” dizisinin amacı, bu dersi veren öğretmenlere, yaptıkları önemli ve zor görevlerinde yardımcı olmak ve ana dil eğitiminin en yüksek nitelikte verilmesine katkı sağlamaktır. Elinizde tuttuğunuz el kitabı, bir yandan, Batı ve Kuzey Avrupa’da göç alan ülkelerde uygulanan güncel pedagojik ve didaktik ilkeleri benimserken (bkz. mevcut cilt), diğer yandan, “Didaktik Öneriler”, derste uygulamaya dönük pratik ve somut etkinlikleri ele almaktadır. Bu çerçevede, öğrencilerin dil yeterliliklerini ve özellikle yazma becerilerini geliştirmeleri öncelikli amaçtır. El kitabında uygulanan didaktik ilkeler ve öneriler, öğrencilerin diğer derslerden ve öğrenme araçlarından alışık oldukları yöntem ve teknikler arasından seçilmiştir. Böylece, ana dil dersi ile diğer dersler arasında olabildiğince iyi bir uyum ve yakınlaşma sağlanmaktadır. Öte yandan, yurtdışından gelen öğretmenler, öğrencilerin alışık oldukları güncel didaktik yaklaşım ve yöntemleri kullanarak, bir anlamda uygulamalı meslek içi eğitimle de tanışma fırsatı bulacaklardır. Nihayet, iki dilli ve iki kültürlü öğrencilerin eğitim süreçlerine eşit partner olarak katılacak olan ana dil eğitimi öğretmenlerinin eğitimci kimliklerinin bu yaklaşımla güçleneceği düşünülebilir.

“Ana Dil Eğitimi İçin Ders Materyalleri” serisi, Zürih Öğretmen Eğitimi Üniversitesi (PH Zürich) Uluslararası Eğitim Projeleri Merkezi (IPE) tarafından yayınlanmaktadır. Bu seri, İsviçre ve diğer Batı Avrupa ülkelerindeki eğitim bilim uzmanları ile köken ülkelerdeki eğitim bilim uzmanlarıyla yakın bir işbirliği içinde hazırlanmıştır. Böylece, el kitabında ele alınan bilgi, öneri ve etkinliklerin, ana dil eğitimi dersinin gerçek ihtiyaçlarına cevap verecek nitelikte işlevsel ve uygulanabilir olmaları sağlanmaktadır.

Giriş

1. Ana Dilde Okumak: Fırsatlar ve Zorluklar

İnsanın kendi ana dilinde ya da ilk öğrendiği dilde okuma-yazmayı öğrenmesinin ne kadar önemli olduğu, açıktır. Bu tür okur-yazarlık becerilerine sahip olmayan bir kişi, ister istemez kendi ana dilinde okur-yazar olmayan bir kişi olarak kalır, ana dilinin yazılı kültürü ile bağıını yitirir ve sonuçta o kişinin çift kültürlü – çift dilli – çift taraflı gelişimi ciddi biçimde sekteye uğrar. Ama bunun tam tersine, kendi ana dilinde de okur-yazarlık becerilerine sahip olan kişinin önüne zengin ve çok çeşitli olanaklar serilir. Bu olanaklar, kendi halkının edebiyatına erişimden tutun da, hem göç edilen ülkenin hem de köken ülkenin yazı yaşamına katılmak, kitaplar aracılığıyla ya da elektronik medya üzerinden bilgi edinmek ve bu değerli özellikler sayesinde kendi mesleki şansını yükseltmek dahi olabilir. Aslında Latin alfabesi kullanan ana dillerde okuma bakımından büsbütün sorun yaşanması ilk bakışta pek beklenmez. Ama gerçek, böyle değildir: burada da sorun ve zorluklar yaşanır. Bunları üç grupta toplayabiliriz:

a) Ses işaretleri (özel harf ve aksanlar) ve harflerin sırası ile ilgili sorunlar.

Çoğu dilde özel işaretler kullanılır (ë, ç, đ, č, š, ğ, ı, â, æ, ā ... gibi). Göç edilen ülke okullarında örgün eğitim kapsamında okuma-yazma öğretilirken bu ses işaretleri öğretilmez. Aynı şekilde tek tek ses işaretlerinin farklı ses değerleri de öğretilmez (örnek: "z" nin ses değeri Almancada "ts" dir, oysa çoğu dilde bu "z" diye okunur; "c" nin ses değeri Türkçede Almancadaki "dsch" dir, Slav dillerinde ise "ts", Almancada da "ts" ya da "k" diye okunur). Bazı ses değerleri, dile göre farklı seslendirilirler. Örneğin Almancadaki "sch" sesine İngilizce ve Arnavutçada "sh" tekabül eder, bu Türkçede "ş", Slav dillerinde ise "š" dir. Aynı şekilde harflerin sözlükteki sırası da her yerde aynı değildir; örneğin Türkçedeki "ö" ve "ü" ile başlayan sözcükler, "o" ve "u" ile başlayanlardan sonra gelir, Almancada ise iç içedirler, İngilizce ve Portekizcede hele hiç yoktur. İşte çocuklar, eğer kendi ana dillerinde akıcı bir şekilde okumak ve yazmak istiyorlar ise, bütün bu özellikleri evde ya da ana dil eğitimi derslerinde öğrenmek zorundadır. Ana dil eğitimi öğretmenlerinin pek çoğu, göç edilen ülke dilinde okuma-yazma öğrenilirken kafa karışıklığı yaratmasın diye bu özellikleri, ancak birinci sınıfın sonunda ya da ikinci sınıfın başında tanıtıyor. Latin alfabesinin kullanılmadığı hallerde okuma-yazma eğitimi, elbette, ana dilde verilmelidir.

b) Ana dilin standart kullanımı ile sorunlar:

Pek çok çocuk ve genç, evde ana dilin sadece belli bir lehçesini konuşur. Bu lehçe, bazı hallerde (örneğin bazı Güney İtalya ya da Kuzey Arnavutluk ağızlarında) standart dilden o kadar büyük bir sapma gösterir ki, özellikle okuma sırasında ciddi sorunlar ortaya çıkar. (Yazma sırasında daha az sorun yaşanır, zira lehçe kullanılarak yazmak da mümkündür.) Burada hedef, kişinin kendi ana dilinde yazı kültürüne erişimini sağlamak olduğuna göre, ana dil eğitiminin en önemli görevlerinden biri, ana dilin standart kullanımını ve yazı dilini özenle tanıtmak olmalıdır. Özellikle eğitim düzeyi düşük ailelerden gelen, ana dilin standart kullanımı ya da yazı dili ile evlerinde çok az temas eden ya da hiç etmeyen öğrenciler için bu büsbütün gereklidir.

c) Evde okur-yazarlık geleneği ve ana-baba desteği olmayan durumlarla ilgili sorunlar.

Zorluk ve sorunların bu boyutu, ana dil eğitimine özgü olmayıp, daha ziyade ev ortamının eğitim düzeyi ile ilgilidir. En genel bir ifadeyle şunu söylemek mümkündür: evde kitap ve yazı ile haşır neşir olma alışkanlığı kazanmış çocuklar, bizim yazıya ve metne ağırlık veren okullarımızda ve toplumlarımızda, böyle bir alışkanlığı olmayan çocuklara nazaran çok daha iyi başlangıç şartlarına ve perspektiflere sahip olurlar. Burada, özellikle ana dilde okuma olumsuz etkilenir; zira okul dilinde okuma zaten örgün eğitim içinde yıllar boyu aktif biçimde geliştirilecektir. Bu açığın kapatılmasında ana dil eğitimi, önemli bir rol üstlenebilir. Burada öğrenilenler, öğrencilerin sadece ana dil eğitiminde değil, örgün eğitimde de işine yarayacağı için, büsbütün önem kazanır. Bu konuyla ilgili daha derinlemesine bilgiyi "Temel İlkeler ve Yaklaşımlar" El Kitabı Bölüm 1,2 ve 8'de, ayrıca Straeuli et al. (2005) s.130 vd.'de ve Bibliomedia QUIMS'de bulabilirsiniz (bkz. Kaynakça).

“Ana dil eğitimi derslerinde öğrencilerin kendi ana dillerinde okuma konusunda karşılaştıkları ana sorunlar hangileridir?” sorusuna cevap bulmak için, bu kitabı hazırlamadan önce, ana dil eğitimi öğretmenleri arasında küçük bir anket yaptık. Aşağıdaki örneklerin de gösterdiği gibi aldığımız cevaplar, yukarıda sayılan üç kategori ile örtüşmektedir

- “Öğrenciler, q, ç, gj, xh, sh gibi harfleri Arnavutçada doğru telaffuz edemiyorlar, ayrıca bizim standart dilimizde de zorlanıyorlar.”
- “Öğrenciler, Türkçenin özel işaretlerinde zorlanıyorlar. Ayrıca pek çok sözcüğü de bilmiyorlar, çünkü kelime dağarcıkları çok küçük.”
- “Bir sorun da, bizim dilimize özgü harflerde ve farklı harflerin telaffuzundaki bilgisizliktir. Öğrenciler, bu farklılıkları örgün eğitimde elbette öğrenmemiş oluyor. Çocuklarla benim bunu çok özenli bir biçimde çalışmam ve alıştırma yapmam gerekiyor, aksi halde sürekli telaffuz hatası yapıyor ya da bazı harfleri birbirine karıştırıyorlar.”
- “Haftalık ders saatinin az olması, dolayısıyla öğrencilerin standart dille temasının çok zayıf kalması, okumayı öğrenmeyi güçleştirmektedir. Öğrencilerin çoğu, evlerinde bir yöre lehçesi konuşmakta ve anne-babaları tarafından hemen hemen hiç desteklenmemektedirler.”
- “Ana dilde okuma ile ilgili bir sorun, öğrencilerin çoğunlukla sadece ana dil eğitimi dersinde bir şeyler okuması, evde ise hemen hemen hiç okumamasıdır. Bir diğer zorluk ise, evde yöresel lehçe konuşuyor olmaları. Bundan ötürü standart dilde sözcükleri okumakta zorlanıyorlar, ayrıca yer yer sözcükleri anlamıyorlar.”
- “Öğrencilerin asıl sorunu, genellikle çok az okumaları. Bunun nedenlerini şöyle sıralayabiliriz:
 - a) Anne-babalar da çok az okuyor, çocuklar anne-babalarını okurken hemen hemen hiç görmüyor.
 - b) Çocuklara yüksek sesle hikâye ya hiç okunmuyor ya da çok seyrek olarak okunuyor.
 - c) Memlekete gidildiğinde, esas olarak, konuşma dili kullanılıyor.”
- “Öğrencilerin zaten genel olarak okuma motivasyonları düşük. Ana dilde okuma konusunda ise daha da düşük, zira bu konuda çok daha fazla zorluk yaşıyorlar.”

Okuma becerileri (tıpkı yazma becerilerinde ve pek çok başka öğrenme tekniği ve stratejisinde olduğu gibi), belli bir dile bağlı değildir. Bu becerileri bir dilde kazanmış olan kişi, bunu bildiği öteki dillere aktarabilir ve o dillerde kullanabilir. Bu nedenledir ki, ana dilde okuma becerisi kazandırma bakımından ana dil eğitiminin elde edeceği başarı, öğrencilerin örgün eğitim derslerinde de işine yarayacaktır. Okuma becerisi kazandırma ve okumadan zevk alma konusunda ana dil eğitimi ile örgün eğitim arasında mümkün olduğunca yakın bir işbirliğinin geliştirilmesi, özellikle arzu edilir. Nitekim anketimize verilen cevaplarda bu da dile getirilmiş bulunuyor:

- “Okul dilinde iyi ve akıcı bir şekilde okuyabilen öğrenciler, ana dillerinde de daha iyi okuyor. Okuma becerisi, tek dille sınırlı değil”
- “Okumak, sürekli alıştırma yaparak kazanılan bir tekniktir. Bir dilde bu tekniğe sahip olan herkes, bunu başka her dilde de kullanabilir. Ve: eğer bir çocuk okumaktan keyif alıyorsa, her dilde okumaktan keyif alacaktır. (...) Önemli olan global, hedefe yönelik ve yorumlayarak okumayı, tek bir dil ile sınırlı görmemek, bütün dillerde bunu denemektir. Hem öğretmenler hem de öğrenciler, okuma stratejilerinin ve tekniklerinin pek çoğunu bütün dillere uygulayabileceklerini iyice kavramalıdır.”
- “Ana dil eğitimi öğretmenleriyle örgün eğitim öğretmenleri arasında sıkı bir işbirliğinin sağlanması, son derece yararlı olacaktır. Bu sayede her iki taraf da, öğrencileri okuma konusunda somut ve verimli bir biçimde destekleyebilir.”

2. El Kitabının Hedefleri ve Yapısı

Ana dilde okuma ve yazma, yukarıda da anlatıldığı gibi, insanın göç şartlarında kolayca vazgeçebileceği herhangi bir beceriden ibaret değildir. Tam tersine öğrencilerin ana dillerinde yazılı bilgiye ulaşabilmesi ve bu bilgiyi işleyebilmesi, onların çift dilli-çift taraflı okur-yazar kişiler olarak gelişiminin zorunlu ön şartıdır. Ayrıca ana dile hâkimiyet, göç edilen ülkenin okul dilinde okuma becerisi kazanmayı da destekler. Böylece ana dilde okuma, çocuğu geliştiren bir beceri olarak, örgün eğitim derslerinde de başarılı olmanın temelini oluşturur.

Elinizdeki kitap, öğrencilerin kendi ana dillerinde okumaktan keyif almasını, bu yönde motive edilmesini sağlamakla görevli öğretmenleri, bu zor görevlerinde desteklemeyi hedefliyor. Kitap, aynı zamanda, ana dil eğitimi öğretmenlerinin akıcı okuma, okuduğu metni anlama, edebiyat metinlerinden zevk alma gibi farklı okuma becerisi alanlarında öğrencilerini nasıl hedefe yönelik olarak geliştirebileceğini de göstermeyi amaçlıyor.

Kitap, Giriş Bölümünde, günümüz okuma didaktiğinin önemli hedefleri ve başlıca yaklaşımları üzerinde durur ve özellikle ana dil eğitimi için önem taşıyan bazı konulara dikkat çeker. Kitabın İkinci Bölümü ise uygulamaya ayrılmış olup, bu bölümde okuma becerisi kazandırma, okuma çalışmaları ve edebiyat-kültür eğitimi için 30 somut alıştırmaya önerisi yer almaktadır. Bu öneriler, öğretmenler için öngörülmüştür. Alıştırmaların büyük kısmı, dersten zaman çalmadan ve zaten o sırada işlenmekte olan ders konuları kullanılarak uygulanabilir. Gene alıştırmaların çoğu, farklı yaş seviyelerindeki öğrenciler için -yaşa göre uyarlama yapmak suretiyle- kullanılabilir. Dolayısıyla bu alıştırmalar, genellikle farklı seviyeden öğrencilerin bir arada ders gördüğü ana dil eğitimi için elverişlidir.

3. Günümüzde Okuma Didaktiğine İlişkin Başlıca Yaklaşımlar

Okuma, bir gecede öğrenilen bir şey değildir. Tek tek harfleri çözmekten bütün bir kitabı akıcı bir biçimde okuyabilmeye uzanan yol genellikle zor ve zahmetlidir. Bu yol boyunca çocukların ve gençlerin çoğuna eşlik etmek, destek vermek gerekebilir. Bu süreçte yetişkinler –anne babalar ve öğretim kadrosu- öğrencilerin ilgi duyduğu okuma konularını paylaşmalıdırlar. Bu konular birbirinden çok farklı olabilir. Öğrencilere yüksek sesle kitap okuyan, kitabın içeriği hakkında onlarla konuşan kişiler, olumlu örnek olarak öne çıkar. Aslında çocuk daha okula başlamadan bu yapılmalıdır: anne babaların henüz çok küçük yaştaki çocuklarıyla beraber resimli kitap bakması, gördükleri hakkında onlara bir şeyler anlatması ya da küçük çocuklara hikâyeler okuyup okuduğu hakkında sohbet etmesi, çocuğa er-

ken çağda okuma sevgisi aşılamanın etkili bir yoludur. Yetişkin okurların deneyimlerine bakarsak, gençlere okulda okuma sevgisi aşılamanın en etkili yolu, kendi de iyi bir okur olan, öğrencilerinin ilgi duyduğu konularla, okudukları kitaplarla ilgilenen, çok sayıda çok çeşitli kitap tanıyan bir öğretmenin kitaplar hakkında öğrencileriyle tartışması, onların zihnini açmasıdır.

Okumaktan zevk almak ve iyi okumak – bunların her ikisi de okumada gelişme kaydetmenin ön şartlarıdır ve karşılıklı olarak birbirini etkiler: eğer çocuk, metinlerden tat almayı öğrenmiş ise, bu yolda bundan sonra da -belki ilk başta kendisine zahmetli gelebilecek- adımlar atmak isteyecektir. Ve aynı şekilde, metinlerle, resim ve içeriklerle haşır neşir olmada belli bir beceri düzeyine ulaşmış olan çocuklar da, yeni şeyleri merak eder ve okumak isterler.

Okuma becerisi kazandırmayı hedefleyen okuma dersi, farklı alanları kapsar. Bunlar: okuma becerisinin kazandırılması, okuma çalışmaları ve edebiyat-kültür eğitimidir. Bu alanların her biri diğerini tamamlar, ama bunlar için gereken yetkinlik her zaman aynı anda ve aynı metin üzerinde çalışarak kazandırılmaz. Hiç kuşkusuz ana dil eğitimi ve ana dilde okuma için de aynı şey geçerlidir. Söz konusu alanların her biri, farklı metinler ve ödevler aracılığı ile farklı biçimlerde işlenebilir ve geliştirilebilir. Bu çalışmaların ana dilde okur-yazarlık becerisi üzerinde olduğu kadar, göç ülkesi dilinde okur-yazarlık üzerinde de olumlu etkisi vardır. Elinizdeki Kitapta bu üç alanın her birine ilişkin zengin öneri ve ödevler yer alıyor.

a) Okuma Becerisinin Kazandırılması

Okuma becerisi kazandırmada hedef, öğrencilerde okuma isteği uyandırmaktır. Öğrencilerin metin ve kitapları merak etmesi, kendi zevklerine göre seçebilmesi, kitapların ve başka metinlerin son derece çeşitli olabileceğini öğrenmesi, okuma yoluyla bir içeriğe ulaşmanın heyecanını bizzat yaşayarak deneyimlemesi gerekir. Asıl hedef, ana dilde de okul dilinde de okumanın öğrenciler için hem okulda hem evde son derece doğal ve gündelik bir faaliyete dönüşmesidir.

Bu hedefi göz önüne aldığımızda, metinlerin çok geniş bir yelpaze oluşturması ve merak uyandırması önem kazanıyor; zira ancak o zaman bütün öğrenciler ilgilerini çeken, okurken içine gömülüp dünyayı unutabilecekleri bir şeyler bulabilirler. Geniş yelpaze derken sadece kitapları kastetmiyoruz, resimli dergiler, gazete, çizgi roman, fotoğraflı ya da resimli kitaplar ve elbette elektronik metinler de bu yelpazeye dahildir – belli bir konuda bilgi sunan web sitesinden tutun, chat-forum'lara ve e-kitaba kadar hepsini.

Okumaya isteksiz duran öğrencilerin okumak için gerekli sükûneti bulması mutlaka sağlanmalıdır. Bu isteksiz çocuklar ya da gençler, ellerindeki kitap ya da metni okumak için kıpırdamadan yerlerinde oturmalı; ne okudukları, nereye kadar okudukları konusunda onlardan da rapor istenmelidir. Ancak bu yolla o öğ-

rencilere belli bir sebat eğitimi verilmiş olur ve kendi seçtikleri metni okumayı gene kendilerinin ikide birde bölmesi engellenir.

Okuma becerisi kazandırma dersinin bir parçası olarak ayrıca, öğrencilerin yetişkinler arasından ya da kendi yaşlılarından okurlarla bir araya gelmesi, okudukları parçanın içeriği ve okuma deneyimi hakkında onlarla fikir alışverişinde bulunması sağlanmalıdır. Her seviyeden çocuğun bulunduğu sınıflarda yaşça büyük öğrenciler, okumada iyi örnek olma bakımından önemli rol oynayabilir.

Okuma becerisi kazandırmada öncelikli hedefler şunlardır:

- Her şeyden önce kitaplara, yazı ve resim içeren dergilere ve benzer medyaya karşı ilgi uyandırmak.
- Büyük metin dağarcığından yararlanma alışkanlığı yaratmak, nasıl yararlanacağını öğrenmesi için çeşitli stratejiler sunmak.
- Yazı dünyasına olabilecek bütün erişim yollarını açmak, okumanın günlük hayat ile doğrudan bağlantılı bir eylem olduğunu, insanın kendi dünyası ile okudukları arasında sayısız bağ kurabileceğini göstermek (öğrencilerin kişisel ilgi alanlarında metinler, aynı konuyu işleyen farklı medya, hem ana dilde hem ikinci dilde yazılmış metinlerden yararlanma vb gibi). Bu yolla yeni okurlar da kazanmak, okumaya heveslendirmek mümkündür.
- Okuma becerisi kazandırma, nihayet çocuklarla gençlerin okumaktan zevk almasını, yani metin ve kitapları sadece okulda ellerine alacak yerde hem ana dil hem de ikinci dilde yazılmış metinleri okumayı, bunlarla haşır neşir olmayı günlük yaşamlarının bir parçası haline getirmesini de hedefler.

b) Okuma çalışmaları

İyi bir okuma çalışmasında öğrenciye akıcı bir biçimde ve anlayarak okuma yöntemleri öğretilir. İyi ve akıcı bir biçimde okuyabilmek ve okuduğunu anlayabilmek, çaba gerektiren bir iştir. Özellikle eğitim düzeyi düşük ailelerden gelen pek çok çocuk ve genç, bilinçli destek görmezlerse, okumada ve okuduğunu anlamada zorlanır. Dolayısıyla okuma becerisi kazandırma dersinde bütün seviyeler için çeşitli alıştırmalar yaptırılır: Okuma becerisi (temel beceriler) alıştırmaları, akıcı okuma (doğru okuma ve akıcılık) alıştırmaları ve okuma stratejileri (zor metinleri anlama konusunda yardım) gibi.

Demek ki, okuma çalışmalarında ön planda olan, okuma sevgisi aşlamak değildir. Burada amaç, öğrencilerin okuma becerisini bilinçli bir çalışmayla geliştirmek ve iyileştirmektir. Bunu sağlamak için ise, yapılan-

dırılmış beceri alıştırmaları, aynı metnin tekrar tekrar okunması, zor metinlerin anlaşılması için yardım stratejileri öğretilmesi devreye girer.

Okuma didaktğinde üç ana çalıştırma alanı vardır ve elbette bunlar ana dilde okuma çalışması için de geçerlidir:

1. Okuma becerileri

Bu alanda esas hedef, harf düzeyinde, kelime düzeyinde ve cümle düzeyinde okuma becerisinin teknik olarak kazanılmasıdır. Pek çok öğrenci, özellikle de yaşı küçük olanlar, harfleri tanıma ve heceleri çözmede henüz zayıftır. Ana dillerinde yazılmış yazıları görür görmez tanıma, kelimeleri tanıma ve cümle parçalarıyla cümleleri birbirine bağlama bakımından zorlanırlar. Özellikle de ana dildeki ses ve işaret sistemi ile okul dilindeki ses ve işaret sisteminin birbirinden farklı olması halinde bu zorlanma daha sık görülür. Dolayısıyla ana dil eğitimi, ana dilde yazı ya da özel işaretleri özenle tanıtarak, kelime dağarcığını sistematik biçimde işleyerek, nispeten karmaşık cümle yapılarını çözmeyi öğreterek, bu konuda da büyük destek sağlayabilir.

2. Akıcı Okuma

Fluency (akıcılık) kazandırma çalışmaları, okullarda henüz yerleşmiş bir uygulama değildir. Bu haksızlıktır, zira akıcı okuma çalışmasının göz ardı edilemeyecek kadar olumlu etkileri vardır: zira her kim ki bir metni akıcı biçimde okuyabilir ve hızlı ve yanlışsız olarak “üstesinden gelir” ise, o metnin içeriğini anlamada da daha az zorlanır. Bunun sebebi şudur: okuma becerisi geliştirmiş olan okurlar, okuma sürecinin teknik tarafını büyük ölçüde otomatiğe bağlar, dolayısıyla metni anlamının üzerinde yoğunlaşır. Buna karşılık akıcı biçimde okuyamayan okurlar, enerjilerinin bir bölümünü harfleri tanımaya, heceleri çözmeye, okuma sürecinin öteki teknik boyutlarına harcamak zorundadır. Almanya’da yapılan son araştırma sonuçlarına göre, pek çok öğrenci, akıcı okuma çalışmaları sayesinde okur olarak yepyeni bir kimlik kazanmıştır. Akıcı okuma çalışmalarının sonunda öğrenciler kendilerini daha yetkin hissettiklerini, iyi birer okur olduklarını, okumaya hevesli olduklarını daha sık dile getirmişlerdir. Bu ise okuma motivasyonunu yükseltir. Aslında hep bilinen şeydir: Zorlanmadan okuyan, okumayı sever. Okumayı seven, çok okur. Çok okuyan, zorlanmadan ve iyi okur.

3. Okuma stratejileri

İyi okuyan, okuma becerilerini iletmiş olan okur, bir metni mümkün mertebe hızlı ve doğru anlamak için ne yapması gerektiğini bilir. Metni kavramak için (genellikle farkına bile varmaksızın) değişik stratejiler uygular ve okumaya hazırlıksız bir biçimde girmez. Örneğin okumaya başlamadan önce bir okuma planı yapar ve metni bu plana göre ve kendi hedefine uygun biçimde okur. Okuma didaktiğinde okumanın ve okuduğunu anlamanın üç farklı türünden söz edilir; bunlar okulda –ve elbette ana dil eğitimi derslerinde de- öğrencilere kavratılmalı, uygun metinler eşliğinde işlenmelidir:

- Tek hedefe yönelik olarak okuduğunu anlama: burada istenen, belli bir bilginin – örneğin sözlük ya da telefon rehberinde, bir taşıt tarifesinde ya da bir bilgilendirme metninde – hedefe yönelik olarak aranmasıdır.
- Genel olarak okuduğunu anlama: burada hedef, her ayrıntıyı akılda tutmaksızın bir metnin özünü kavramaktır. Bu okuma yöntemi, örneğin edebiyat metinlerinin ya da gazete makalelerinin okunmasında uygulanır.
- Ayrıntılı olarak okuduğunu anlama: Özellikle bir metinde yer alan her bir ayrıntının tek tek anlaşılması istendiğinde uygulanır (örneğin bir tarife, kullanma kılavuzu ya da sınav öncesi talimatları gibi).

İyi okuma becerileri kazanmış bir okur, okuma sırasında anlama sürecini sürekli denetler ve herhangi bir biçimde anlamakta zorlandığında, ne yapması gerektiğini bilir. Okuma stratejilerini tanımak ve bunları kendi başına kullanabilmek, okuma yetkinliğinin önemli bir boyutudur. Bu stratejilerin asıl öğretildiği yer ise, derste metin üzerinde yapılan ortak çalışmalardır: örneğin konuyu sınıfta ortak tartışmaya açmak gibi. Konuya özenle giriş yapıldıktan sonra, okuma stratejileri öğrenciler tarafından özümseyene kadar, farklı metinler üzerinde sürekli olarak uygulanmalıdır. Uygulama, işlenen metnin türüne ve içeriğine bağlı olarak değişir ve başka stratejiler de devreye sokulur (örneğin öğretici metinleri anlama ve değerlendirmede uygulanacak okuma stratejileri; bir anlatıyı özetlemede uygulanacak okuma stratejileri; grafikleri anlamada uygulanacak okuma stratejileri vb. gibi). Bu konuda materyal ve önerileri ayrıca “Didaktik Materyaller 5: Ana Dil Eğitiminde Öğrenme Stratejilerinin ve Tekniklerinin Öğretilmesi” başlıklı Kitapta bulabilirsiniz. Söz konusu Kitabın Alt Başlık 2 ve Alt Başlık 3’ünde yardımcı araçlardan yararlanma (sözlükler, referans kitapları vb.) konusuna ve okumayla ilgili başka stratejilere de yer verilmiştir.

Elinizdeki Kitapta ise söz konusu üç alan: yani okuma becerileri, akıcı okuma ve okuma stratejileri için çok çeşitli alıştırmalar ve örnekler sunuluyor. Kuşkusuz ki, bunları her sınıf ya da grubun kendi şartlarına uyarlamak gerekmektedir. Okuması daha zayıf olanlar, okuma becerilerini geliştirmek için mümkün olduğunca çok alıştırmalar yapmalıdır. Daha rahat okuyanlar için ise, bu beceri geliştirme alıştırmaları şart değildir, bunun yerine zamanı kendi kişisel okumaları için kullanabilirler. Hem akıcı okuma alıştırmaları uygulamasında hem de okuma stratejileri uygulamasında en uygun yöntem, gündelik ders metinlerinin kullanılması olur.

c) Edebiyat-Kültür Eğitimi

Edebiyat-Kültür eğitiminin amacı, öğrencilere edebiyat metinlerini tanıtmaktır. Şiirlerde ya da dil oyunlarında dilin kıvrak kullanımı, ustalıkla dil oyunları ya da edebi nitelikli metinler, öğrencilere tat vermelidir. Başlangıçta ana dilde edebiyat metinleri işlenmeli, köken ülkenin edebiyat tarihi öğrencinin yaşına uygun seviyede tanıtılmalıdır. Öğrenci üst sınıflara geldiğinde ise, göç edilen ülke edebiyatına ya da dünya edebiyatına da göndermeler yapılarak öğrencinin edebiyat ufku genişletilmiş olur.

Öğrenciler için birincil hedef, ileride de şiirsel metinlerle karşılaştıklarında tat almalarını sağlayacak bir estetik duyarlık kazanmaktır. Bir ülkenin ve halkın kültürü, büyük ölçüde metinlerde, kitaplarda yansır. Bu, hem kuşaktan kuşağa aktarılmış masallar ve menkıbelerde böyledir, hem de şiirlerde, anlatılarda ya da çağdaş romanlarda. Bütün bu edebi türler, dil açısından belli içerik ve biçim kriterlerine uyarlar; gündelik metin ve öğretici metinlerde ise bu kriterler, belirgin farklılıklar gösterir. Bu farklılıkların üzerinde -ileri seviyedeki öğrenciler ile- elbette durulabilir. Ama ilk hedef, edebi metinleri tahlil etmek değil, edebi metinlerle tanışmak, edebiyattan keyif almayı öğrenmek ve edebiyat ile yakın bağlar kurmak olmalıdır.

Dilin ritmini, dil duygusunu aşlayan kafiyeler, mısralar ve tekerlemelerin yanı sıra sesli okuma da, henüz çok küçük çocuklarda bile, duysal-estetik bir işitme deneyimi yaratır. Bu türden bir işitme deneyimi yaşamış olanlar, sonraları sessiz edebiyat okumalarında da kendi “içsel kulakları” ile işitmeyi sürdürecektir. Hele lirik metinlerde bu özellikle büsbütün önem kazanır.

Öğretmenin desteği ve uygun ödevler vermesi ile sınıf ortamında ortak okuma, edebi dilin – örneğin bir şiirin ya da anlatının- sadece tadına varmak için değil, aynı zamanda metni farklı katmanlarda anlamak için de bir temel oluşturabilir. Anlamadaki boşluklar, karşılıklı sohbet ortamında doldurulur ve satır aralarında saklı anlam bilince yükseltilecek dillendirilir. Sınıfta beraberce imgeler hayal edilir ya da sahneler canlandırılır (nitekim canlandırma yöntemi, öğrencinin okuduğunu anlayıp anlamadığını denetlemek ve kavrayışını derinleştirmek için harika bir yöntemdir). Kahramanların

karakterleri ve davranış biçimleri yorumlanır, tartışılır, edebi metin okunurken hissedilenler dile getirilerek işlenir. Ortak düşünme, konuyu ortak tartışma ve işleme, öğrencilerin bir metinde ifade edileni gerçekten anlamasına yardımcı olur. Hiç kuşkusuz bu yöntem, çocuğun sessiz odasında oturup tek başına “kafa patlatmasından” ya da “Bu metnin neden ve nasıl hoşuna gittiğini yaz” gibi klasik kompozisyon ödevleri hazırlamasından çok daha verimli, çok daha çekici ve iletişim değeri çok daha yüksek bir yöntemdir.

4. Ana Dil Eğitimi Dersinde Okuma İle İlgili Ek Açıklamalar

Ana dil eğitimi dersinde uygulanan okuma ve okuma becerisi kazandırma yöntemi, yukarıda da belirtilmiş olduğu gibi, örgün eğitimdeki okuma dersinden sadece kullanılan metinlerin dili ve kültürel kökeni itibarıyla ayrılır. Bunun dışında çalışma ve alıştırmalar alanları büyük ölçüde birbiriyle örtüşür, aynı şekilde hem ana dilde hem de ikinci dilde okur-yazarlık ile okuma becerisi kazandırmanın hedefi aynıdır. Dolayısıyla aşağıdaki (a) ve (b) Bölümleri ana dil eğitimine özgü olmaktan çok, genel olarak önem taşıyan (ve böylece ana dil eğitimi için de geçerli olan) iki noktayı vurgulamak üzere hazırlanmıştır.

a) Okumadan Önce Metinlerin Hafifletilmesi

Okuma sırasında kelime dağarcığı öne çıkar. Okur, genellikle içinde çok sayıda bilmediği kelime geçtiği için, okuduğu metni anlamaz. Ana dilin standart kullanımında yazılmış metinlerde bu durum, özel sorunlara yol açabilir, zira çocuklar ve gençler ana dillerini evde münhasıran yöresel lehçe biçiminde kullanmaktadırlar.

Bu nedenledir ki, ana dil eğitiminde işlenecek metinleri önceden dil bakımından hafifletmek ve böylece öğrencinin metne erişebilmesini kolaylaştırmak önemlidir (bu konuyla ilgili olarak bkz. Straeuli et al. s.58 vd.). Burada başarısı sınanmış bir yöntem, daha metni okumaya geçmeden önce, öğrencilerle birlikte anahtar sözcükler ve sorun yaratabilecek sözcük ve deyimlerden oluşan bir liste hazırlamak ve zor yerleri açıklamaktır (“Çocuklar bakın, şimdi içinde kalebent, dehşetengiz, cengâver gibi sözcükler geçen bir metin okuyacağız. Bakalım bunlar ne anlama geliyor muş!”... gibi). Bu yöntemle öğrenciler, hem metnin içeriğini anlayabilir hem de konuyla ilgili ön bilgilerini tazeler, hipotezler geliştirir ve standart dilde yazılmış metindeki ifade ve kavramların büyük kısmını anlayabilirler. Olayı canlandıran, ayrıntıları gösteren, duyguyu yansıtan ya da nesnel içerikleri betimleyen ve açıklayan resimler de, metni anlamayı kolaylaştırmada işe yarar.

b) Her zaman her bir sözcüğü anlamak gerekli değildir

Genellikle okurların (ve öğretmenlerin de!) kolay anlaşılan yerler üzerinde duracak yerde, anlaşılması zor yerler üzerinde durduğunu görürüz. Açık yakalamaya yönelik bu bakış açısı, cesaret kırıcı olabilir.

Oysa bir yol daha vardır: Örneğin, öğrencilere okurken anladıkları her şeyin altını çizmeleri söylenir. Öğrenci, ilk bakışta anlayabildiği yerleri işaretlemek suretiyle, aslında hemen anlayamadığı şeyin sadece bir cümlelerin bir kısmı ya da tek tek sözcükler olduğunu fark eder. Böylece okumaya devam etme isteği, çoğu durumda, kamçılanmış olur. Üstelik anlamamayan yerler, anlaşılabilir olanlar bağlamında kolayca çözülür.

Bazı metinlerde okurların her bir sözcüğü anlaması gerekmez: dersin hedefine ve metnin türüne göre bütünün kavranması yeterlidir (yukarıya bkz.). Anahtar sözcüklerin ve metindeki can alıcı yerlerin önceden işaretlenmesi, yararlı olabilir. Böylece okur, neye dikkat etmesi gerektiğini ve hangi noktalar üzerinde duracağını bilir. İşlenen metinle varılmak istenen hedefe bağlı olarak (mesela içerik ve ifadenin ayrıntılı biçimde çözümlenmesi) okuma bittiğinde derinlemesine kelime dağarcığı çalışması yapılmalıdır. Gerçek metinler üzerinden kelime dağarcığı çalışmasının ise, özellikle sahici ve etkili olacağı açıktır.

c) Örgün Eğitim ile İşbirliği

Ana dil eğitimi ve örgün eğitim birlikte çalıştığında, bu işbirliği ufku genişletir ve öğrenilenin sürdürülebilirliğini pekiştirir. Bu sadece ortaklaşa işlenen içerikler açısından değil (mesela farklı ülkelerde su ve tarım konusu gibi), çoğu öğrenme tekniği ve öğrenme stratejisi açısından da geçerlidir. Öğrenme teknik ve stratejileri hemen hemen her zaman diller-üstü olduğundan, yani farklı dillerde uygulanabileceklerinden bu alanda ana dil eğitimi ile örgün eğitim sınıf öğretmenleri arasında yapılacak işbirliği özellikle değer taşır. Edebiyat ve kültür eğitimi gibi, ana dil eğitimi ile örgün eğitimin birbirini karşılıklı olarak optimal düzeyde tamamladığı, okuma sevgisini birlikte geliştirebileceği bir alanda ise bu işbirliği daha da değerlidir.

Ana dil eğitimi ile örgün eğitim arasında kurumsal bağ (mesela İsveç’te olduğu gibi) otomatik olarak sağlanmamış ise, bu bağı kurma ve okuma alanında ortak çalışma olanakları ile ilgili bilgi isteme görevi, özellikle ana dil eğitimi öğretmenlerine düşer. Bu konuyla ilgili bazı önerileri aşağıda sıralıyoruz (ayrıca bkz. bu Kitabın İkinci Bölümündeki öneriler ve Straeuli et al. s.116 v.d.):

- Farklı dillerde şiir okumak (ve/veya kendisi şiir yazmak); yüksek sesle şiir okumayı öğrenmek, bir şiir CD-si kaydı yapmak, çok dilli bir kitapçık yapmak; okul diline şiir tercüme etmek. Birden fazla dilde şiirlerin okunacağı bir veli toplantısı düzenlemek.
- İki dilde ya da daha çok dilde yayınlanmış bir kitabı ya da resimli kitabı beraberce okumak.
- Farklı dillerde kitaplardan bir sergi düzenlemek; her bir kitabı bir kart ile kısaca tanıtmak.
- Farklı dillerde elektronik medya ya da başka kaynaklardan yararlanarak ortak bir ders konusunu işlemek (mesela Almanya’da ve Türkiye’de Roma Devri vb. gibi).
- Belirli okuma stratejilerine ve okuma tekniklerine giriş konusunu beraberce işlemek ve bu strateji ve teknikleri ortaklaşa uygulamak (konuyla ilgili bkz. bu Kitapta Bölüm II ve Kitap 5: Öğrenme Teknikleri ve Stratejileri).
- Çok dilli bir okul kitaplığı kurmak için ortak çalışma yapmak.
- “Farklı Dillerde Okuma Zevki” başlıklı bir Proje Haftası çerçevesinde işbirliği yapmak (çalıştaylar vb) ya da ortak bir Okuma Gecesi düzenlemek.

Bazen aşırı çalışma yükü yüzünden işbirliği olanağı bulunmayabilir. Bu durumda bizim asgari çözüm tavsiyemiz, Ana dil eğitimi öğretmenlerinin Örgün eğitim ders kitaplarını getirterek, okuma becerisi kazandırma, okuma çalışmaları ve edebiyat eğitimi için oralarda nelerin yapıldığına bakmasıdır. Bu kitaplarda ana dil eğitimi çerçevesinde de uygulanabilecek fikirler bulunur, ayrıca öğrenciler de kendi açıklamaları, önerileri ve deneyimleri ile yardımcı olabilirler.

d) Ana Dilde Metinler Nereden Bulunur?

- Derste kullanılmak üzere metinler

Hiç kuşkusuz ki, ana dil eğitimi öğretmenlerinin kendi dersleri için kendi metin materyalleri vardır. Bunlar edebi eserler, şiir ya da masal derlemeleri, resimli kitaplar ya da ana dilde ders kitapları olabileceği gibi, makale, hikâye ve belli konularda öğretici metinler de olabilir. Uygun web sitelerine link listeleri de gitgide önem kazanmaktadır. Ayrıca ana dil eğitimi dersindeki öğrencilerle birlikte metin materyali hazırlamak da mümkündür ve yapılmalıdır. Burada akla gelen basit

bir çözüm, öğrencilerden, anne babalardan ve öğrenci yakınlarından ana dil eğitiminde kullanılmak üzere kendi dillerinde okuma malzemesi getirmelerini istemek olabilir. Bunlar resimli kitap, kitap, resimli dergi, çocuk dergileri, dergi ve resimli romanlar olabilir. Ayrıca elbette internette de ana dilde metin araması, öğrenciler tarafından ve öğrencilerle birlikte yapılabilir. Önemli olan, öğretmenin burada öğrencileri desteklemesi ve kaynakları sorumlulukla kullanmayı öğretmesidir (kaynak belirtmeyi ciddiye almayı öğretmek, kaynak belirtme usulünü göstermek, alıntı yapmada yardım vb. gibi).

Önemli: Öğretmen, ülke kökenine ve politik bağlama göre taraf tutar nitelikte, milliyetçi veya başka tür provokatif özellik taşıyan metinlerin bu derlenen materyal arasına girmemesi için azami dikkat göstermek zorundadır.

• Okuma Materyalleri Ödünç Alma

Derste okunan metinler önemli, fakat yeterli değildir. Ana dilde okumayı aktif biçimde desteklemek istiyorsak, öğrencilerin ödünç alıp evde okuyabilecekleri kitapları, başka metinleri de bunlara ilave etmeliyiz. Ödünç alınabilen kitapları, ideal şartlarda, kültürlerarası bir kitaplıkta ya da okul kitaplığı eğer çok dilli ise, okul kitaplığında bulmak mümkündür (öneriler için aşağıya bkz.). Eğer okul kitaplığı çok dilli düzenlenmiş değil ise, iş gene ana dil eğitimi öğretmenine düşer. Örneğin ana dili öğretmeninin elinde hazır derlenmiş metinler varsa, öğrencileri bunlardan yararlandırmak için basit bir ödünç verme/alma çizelgesi hazırlaması (kitap ismi ve ödünç alanların ismi için boş hane bırakarak), yeterli olacaktır. Öğrenciler, her hafta okumak istedikleri metni “sipariş” edebilir ve okuduktan sonra geri getirebilirler. Bu küçük kitaplığın kurulmasında elbette öğrenciler de bilfiil yardımcı olabilir. Bu iş için en uygun zaman, yaz tatilidir; çocukların çoğu yaz tatili için memleketlerine giderler ve dönerken pekâlâ okuma materyali getirebilirler. Bunun için belki tatil öncesinde küçük bir etkinlik düzenlemek (kermes, ebeveyn toplantısı vb gibi) ve biraz para toplamak yararlı olabilir, böylece her çocuğa kitap satın alması için küçük bir bütçe sağlanır. Elbette burada da alınacak kitapların politik ve ideolojik bakımdan tarafsız olması denetlenmelidir.

Bu şekilde oluşacak küçük kitaplığı korumak için okuldan bir dolap istenebilir. Tabii daha iyisi, okulun kendi kitaplığında (şayet böyle bir kitaplık varsa) öğrencilerin ana dillerinde kitaplar da bulunması ve bunları ana dil eğitimi dersinde kullanabilmektir. Ana dil eğitimi dersinin örgün okul sistemine iyi entegre edilmiş olduğu yerlerde, bu sorun yaratmaz. Ama başka durumlarda ana dil eğitimi öğretmenlerinin bu yönde bir girişimde bulunması, muhakkak ki yararlı olacaktır.

• Halka Açık Çok Dilli Kitaplıklar

Özellikle büyük yerlerde bulunan pek çok kitaplık, farklı dillerde kitap (çocuk ve gençlik kitapları da dâhil olmak üzere), bazen de dergi ödünç verir. İsviçre’de bu kültürler-arası kitaplıkların bir derneği mevcuttur, bkz. aşağıdaki web sitesi: <http://www.interbiblio.ch>

Bu sitede tek tek kitaplıkların yeri ve ödünç verme şartları hakkında bilgiler vardır. İsveç için ise geniş kapsamlı bilgiye şu web-sitesinden ulaşabilirsiniz: <http://modersmal.skolverket.se/sites/svenska/index.php/flersprakighet-i-forskolan/kop-lan>

Almanya için ise aşağıdaki web-sitesine bkz.: <http://www.bibliothekportal.de/themen/bibliothekskunden/interkulturelle-bibliothek/materialien-in-mehreren-sprachen.html>

• Farklı Ülkelerde Kitap Ödünç Veren Kurumlar Hakkında Bilgiler (Örnekler)

Almanya:

Alman Kütüphaneciler Birliğinin web-sitesi, kapsamlı bilgi içerir ve hedefe yönelik araştırma yapmak için de elverişlidir. Bu sitede şu konularla ilgili materyal ve bilgi bulmak mümkündür: kütüphanecilik çalışmaları için metinler, çok dilli kütüphanecilik sözlüğü ve online-sözlük, Alman kamu kitaplıklarında bulunan yabancı dilde kitap ve metinlerin listesi, dil ve kültür hakkındaki link listeleri, yabancı dilde Wikipedia-platformlarına link’ler, gazete ve dergiler, dil ve okumayı teşvik konusunu işleyen metinler. Link: <http://www.bibliothekportal.de> und <http://www.bibliothekportal.de/themen/bibliothekskunden/interkulturelle-bibliothek/materialien-in-mehreren-sprachen.html>

Çok dilli kitaplar, ders materyali ve başka kurumlarla ilgili link’ler konusunda çok yararlı bilgileri ayrıca Goethe Enstitüsünün web-sitesinde de bulmak mümkündür: <http://www.goethe.de/ges/spa/prj/sog/fms/lit/deindex.htm>

Anne-babaları da dahil etme yöntemleri hakkında ilginç bilgi ve önerileri şu web sitesinde bulabilirsiniz: <http://www.mehrsprachigvorlesen.verband-binationaler.de>

Avusturya:

Çok sayıda bilgi ve arama seçeneği için bkz.: <http://www.schule-mehrsprachig.at>

Özellikle çok dilli çocuk ve gençlik kitapları için ise bkz.: <http://www.schule-mehrsprachig.at/index.php?id=11>

Pek çok materyalin yanı sıra, İsviçre ve Almanya’da sipariş edebileceğiniz çok dilli bir çocuk dergisi de vardır. Abone olmak parasızdır, sadece posta ücreti alınır. Ay-

rica yararlı bilgiler için Avusturya’da şu web sitesinde de başvurmak mümkündür: <http://www.wirlesen.org>

İsviçre:

İsviçre’de Bibliomedia Vakfı, yabancı dilde kitaplar ve çok dilli kitaplardan oluşan geniş kapsamlı bir seçki oluşturmuştur. Ana dil eğitimi öğretmenleri, bu kitapları uzunca bir süre için ödünç alabilirler. Burada bulunan kitapların dilleri: Arnavutça, Arapça (sadece çocuk kitapları), İngilizce, Hırvatça, Portekizce, İspanyolca, Sırpça, Tamil dili, Türkçe’dir. Çok-dilli kitapların bir listesine web-sitesinden ulaşmak mümkündür. Okulunuzun bulunduğu yere bağlı olarak, ödünç alma ücreti değişir. En iyisi öğretmenlerin okul idaresine başvurmaları ya da doğrudan doğruya Bibliomedia ile irtibata geçmeleridir. Bibliomedia ayrıca ders materyalleri, kitap listeleri ve çok-dillilik konusunda kapsamlı güncel link’lerin de bir listesini sunar; bkz. Kaynaklar bölümünde “Bibliomedia, QUIMS”. Link: www.bibliomedia.ch. Adres: Bibliomedia, Rosenweg 2, 4500 Solothurn. Tlf.: 032 624 90 20.

JUKIBU (Çocuklar ve Gençler İçin Kültürlerarası Kütüphane) : Basel’de bulunan bu özel kütüphane, 50 farklı dilde kitap ve medya sunmaktadır. Güncel bir online-katalog, isteneni aramayı kolaylaştırır. JUKIBU’da ayrıca düzenli olarak çok çeşitli etkinlikler düzenlenmektedir. Link: www.jukibu.ch. Adres: JUKIBU, Elsaesserstr. 7, 4056 Basel, Tlf.: 061 322 63 19.

Baobab: Baobab Derneği, okuma ile ilgili kültürlerarası konuları ele alan çalışmalar yürütmekte ve sürekli olarak çok dilli kitaplar yayınlamaktadır. Link: <http://www.baobabbooks.ch>.

Netzwerk sims: Bu platformda siparişi mümkün olan farklı dillerde kitap listeleri bulunmaktadır. Ayrıca göç şartlarında öğrencilere dil desteği sağlamak için hazırlanmış çok sayıda ders materyaline de -indirmeye hazır olarak- platformda yer verilmiştir: <http://www.netzwerk-sims.ch/>.

Bischu-El kitabı, Kütüphane ve Okul arasında işbirliği kurmayı hedefleyen bir el kitabı olup, Zürih Kantonu Eğitim Bakanlığı tarafından yayınlanmaktadır (<http://www.bischu.zh.ch>). Bu el kitabında çok çeşitli değerli öneriler yer alır. İşbirliğinin sadece basit bir kitap ödünç vermeden ibaret olmadığını açıkça görebilirsiniz.

İsveç:

Yayınevleri, kitaplıklar, kitap ödünç alma olanakları vb. hakkında kapsamlı bilgi için, yukarıda da anmış olduğumuz web-sitesine bakmak yeterlidir: <http://modersmal.skolverket.se/sites/Svenska/index.php/flersprakighet-i-forskolan/kop-lan>

Avrupa çapında:

Avrupa Ulusal Kütüphaneleri Vakfı’nda Avrupa’daki partnerleri hakkında link’ler bulabilirsiniz. Link: <http://www.theeuropeanlibrary.org>.

Bölüm I: Okuma Becerisi Kazandırma

Bu bölümde yer alan alıştıırma ve ders önerileri, üç gruba ayrılmıştır:

Kitaplarla ve Metinlerle Tanışma

ders önerileri 1–8:

Burada amaç, okuma sevgisi aşılama da en önemli unsur olan çeşitli kitaplar ve metinler ile öğrencileri tanıştırmaktır.

Kitap ve Metinleri Okuma ve Anlama

ders önerileri 9–11:

Burada okuma eylemi odak noktasındadır. Okumayı tekdüzelikten çıkarmak için neler yapmak gerektiği, öğrencinin kendi okuma sürecini kendi başına nasıl planlayacağı, nasıl değerlendirebileceği konularında öneriler getirilir.

Okuduğunu Anlatabilme

ders önerileri 12–17:

Burada ise, okunan üzerinde düşünme, yani içerik hakkında konuşma ele alınır. Okuma deneyiminin sınıfta nasıl paylaşılacağına dair çeşitli önerilere yer verilmiştir.

Das Lesen reflektieren

ders önerileri 18–19:

Die beiden Unterrichtsvorschläge in dieser Rubrik unterstützen die wichtige Kompetenz der Schüler/innen, sich und ihre Fähigkeiten selbst einzuschätzen und sich ihrer Lesegewohnheiten und -vorlieben bewusst zu werden. Sie tragen damit dazu bei, dass die Schüler/innen zu selbstständigen und mündigen Leser/innen werden können.

1

Sesli Okumayı Rutin Haline Getirme

Hedef

Sesli okuma, okuma isteği uyandırmak için hem en basit hem de en etkili yöntemlerden biridir. Burada öğrencilere düşen tek şey, kendilerine yüksek sesle okunan kısa hikâyeler ya da kitabın keyfini çıkarmaktır. Bu sayede bir hikâyenin insanda merak uyandırabileceğini, dolayısıyla iyi ve hızlı okumak için çaba göstermeye geçeceğini öğrenirler.

1.-9. Sınıflar

15-20 dk.

Materyal:
Kitap (arkası-yarın şeklinde okunacak) ya da kısa metinler

Süreç:

Ana dil eğitimi dersi (haftalık blok dersler de dâhil), sesli okuma seansı ile başlar. Öğrenciler rahatça yerlerine yerleşir, öğretmen de bir kitabı yüksek sesle okur. Öğretmenin sesli okuma süresi, en az 15 dakika olmalıdır. Amaç, öğrencilerin okunandan keyif alması, kendini hikâyeye kaptırmasıdır.

Açıklamalar:

- Özellikle bir kitabın (kısa hikâyelerin değil) sesli okunması uzunca bir süre kesintisiz olarak sürmelidir. Aksi halde öğrenciler olayı izleyemez, ipin ucu kaçar.
- Ana dil eğitimi derslerinde, genellikle, farklı sınıflardan öğrenciler aynı anda bulunur. Öğrencilerin hepsinin eşit derecede yararlanabilmesi için, bütün yaş gruplarına uygun bir okuma metni seçmeye özen göstermelidir. Seçenekler: alt, orta ve üst sınıflar için değişimli olarak kısa metinler.
- Sesli okuma sırasında sınıfta tam bir sessizlik hakim olmalıdır. Öğrencilerin okunanı dinlerken bir şeyler çiziktirmesi belki kabul edilebilir, ama bunun dışında gürültü çıkaracak ve zihni dağıtacak hiç bir şeye izin verilmez.

Seçenekler:

1. Neyin sesli okunacağını kararlaştırmaya öğrenciler de katılabilir. Bunun için öğretmenler bir dizi metni hazır bulundurmalıdır. Ayrıca öğrenciler de sınıfta okunması için metin getirebilirler.
2. Kitap ya da hikâyeleri sesli okuyan kişinin her zaman öğretmen olması gerekmez, bu rolü öğrenciler de üstlenebilir. Ama önceden yoğun biçimde sesli okuma alıştırmaları yaptırmak gerekir. Örneğin öğrenciye bir hafta önceden metinleri vermek ve evine götürüp evde çalışmasını istemek yararlı olur. Böylece öğrenciler arasındaki seviye farklılıkları da daha iyi gözetilmiş olur (okuması zayıf olanlar daha az, kuvvetli olanlar daha fazla görev alır).
3. Sesli okunan metin, her zaman banda alınır (ya da başka tür medya ile kaydedilir (diktafon, cep telefonu, bilgisayar). Bu şekilde oluşan sesli kitap, elbette ödünç de verilebilir; kopyaları başka bir sınıfın kullanımına sunulabilir. Seçenek: Daha büyük öğrenciler, küçük sınıflar için bir kitabı okuyarak banda alırlar. Bkz. bu konuyla ilgili olarak Ünite 10 (Başkaları İçin Sesli Okuma).

2

Ana Dilde Küçük Bir Kitaplık Kurmak

Hedef

Öğrenciler kendi ana dillerinde zengin ve ilginç metin seçenekleriyle tanışır. Okudukları hakkında (ya da resimli kitaplar hakkında) birbirleriyle konuşur ve çeşitli kitaplar arasından seçim yapabilir. Bir kitaplığın kurallarını öğrenir.

1.-9. Sınıflar

10-20 dk.

Materyal:

Çocukların ana dilinde çeşitli kitaplar, resimli kitaplar, çizgi romanlar, resimli dergiler, çocuk ve gençlik dergileri.

Süreç:

- Proje, ortak bir çalışma ile başlatılır: Şimdi kendi dilimizde çok çeşitli metinler içeren (kitaplar, resimli kitaplar, ansiklopediler, başvuru kitapları vb. gibi) bir kitaplık kurmak istiyoruz. Burada açıklığa kavuşturulması gereken sorular şunlardır: kim ne getirebilir? Kitapları ve öteki metinleri nereye koymalıdır (mesela okulda bir dolap var mıdır ya da okul kitaplığında bir raf bulunabilir mi?) Kitap ödünç verme işi nasıl düzenlenmelidir?
- Öğrenciler evlerinden çeşitli okuma malzemesi getirir ve bunları sınıfa tanıtırlar. Ardından bütün kitap vb.'nin bir listesi çıkarılır (örneğin basit bir ödünç verme çizelgesi hazırlanır) ve olanak varsa hepsi bir rafa dizilir.
- Öğrenciler birbirlerine okuma önerileri yapabilir, kitap ve dergi ödünç alabilirler. Bu işe her hafta 10 dakika ayrılabilir. Kimin hangi kitabı aldığı, ödünç verme çizelgesine işlenir.

Açıklamalar:

- Giriş, Alt Başlık 4 d'de belirtilmiş olduğu gibi, öğrencilerden tatil dönüşü kendi dillerinde metinler getirmesi istenebilir. (Bunu finanse etmek için önceden örneğin bir kermes ya da ebeveyn günü düzenlenerek biraz para toplanabilir).
- Burada önemli olan, oluşturulan bu küçük ana dil eğitimi kitaplığında bütün yaş seviyeleri için kitapların, ayrıca çocuklar ve gençler için ansiklopedilerin ve bir sözlüğün bulunmasıdır.
- İki öğrenci seçilerek, örneğin üç ay boyunca kitap ödünç verme işlemini izlemeleri ve ödünç alınan kitapların iyi durumda geri getirilmesini sağlamaları istenir. Bu çocuklar o üç ay için kitaplık sorumlusu olurlar.
- Kitaplıkta sesli kitaplar da bulunabilir, bunlar dışarıdan satın alınabileceği gibi sınıfta da oluşturulabilir (bkz. Ders Önerileri 1 ve 10).

3

“Bibliomedia” Gibi Kurumlardan Kitap Ödünç Alma

Hedef

Öğrenciler, dillerinde ilgilerini çeken okuma malzemesi bulabilmeli ki, okuma motivasyonları ve okuma becerileri gelişsin. Uygun okuma malzemesi bulmak için, örneğin İsviçre’deki “Bibliomedia” gibi uzmanlaşmış kurumların sunduğu olanaklardan yararlanmak mümkündür. Pek çok ülkede bu tür kurumlar vardır ve buralardan farklı dillerde kitaplar uzun süreliğine ödünç alınabilir.

1.–9. Sınıflar

15–30 dk.

Süreç:

- Söz konusu kurumun öğrencilerin ana dilinde sunduğu okuma malzemesi hep birlikte gözden geçirilir. İstenen kitap ya da metinler seçilir ve sipariş verilir.
- Kitaplar geldikten sonra öğrenciler bunları evlerine götürüp okuyabilirler. 4–6 hafta boyunca ana dil eğitimi dersinde 15–30 dakikalık bir süre ayrılarak öğrencilerin okuma deneyimlerini birbiriyle paylaşması ve karşılıklı tavsiyelerde bulunması için olanak yaratılır.
- İki öğrenci seçilir, bu öğrenciler denetimi üstlenir ve ödünç alınan kitapların iyi ve temiz durumda geri verilmesini sağlarlar.

Açıklamalar:

- Uygun kurumların aranmasında yerel kütüphaneciler veya okul kitaplığından sorumlu öğretmen de yardımcı olabilir.
- Almanya, Avusturya ve İsviçre’deki çeşitli kurumlar hakkında bilgi ve link’ler, Giriş Bölüm 4d’de verilmiştir: “Ülkelere Göre Kitap Ödünç Verme ve Bilgilendirme Kurumları”.

4

Kitaplık Ziyareti

Hedef

Öğrenciler (mümkünse çok dilli) bir kitaplığı ziyaret eder ve okuma malzemesinin ne denli çeşitli olabileceğini görürler. Kitaplık envanteri ve düzenleme biçimi hakkında bilgi edinir, hangi şartlar altında kitap ödünç alabileceklerini öğrenirler. Öğrencilerin kitaplığı bir öğrenme merkezi, çok çeşitli konuda bilgi edinebilecekleri bir başvuru yeri olarak görmeyi de öğrenmesi gerekir.

1.–9. Sınıflar

45–90 dk.

Süreç:

Çoğu kitaplık, okul sınıflarını kabule, kitaplığın olanaklarını tanıtmaya hazırdır. Özellikle daha büyük kitaplıklarda farklı dillerde de kitap ödünç verilir.

Kitaplığa gitmek bütün öğrenciler için alışkanlık haline gelmelidir. Kendilerini gerçekten ilgilendiren okuma malzemesini kitaplıkta bulabilirler. Bu yemek kitabından futbol dergilerine, aşk romanından çizgi romana kadar her şey olabilir. Genellikle kitaplıklarda bilgisayarlar da bulunur, dolayısıyla öğrenciler bilgisayar yardımıyla kendi dillerindeki metinler arayıp bulabilirler.

Açıklamalar:

- Kùltürlerarası kitaplıklar ve çok dilli okul kitaplıkları için bkz. Giriş Bölüm 4d. Okulda çok dilli bir kitaplık oluşturma, ana dil eğitimi öğretmenleri ile örgün eğitimde görev alan sınıf öğretmenlerinin bir arada gerçekleştirmesi için optimal bir ortak projedir; bkz. Giriş, Alt Başlık 4c
- Elbette öğrencilerin çok dilli ya da kùltürlerarası bir kitaplığı bilfiil ziyaret edebilmeleri, orada kendi dillerinde yayınlar bulabilmeleri, ideal çözümdür. Ama bunun mümkün olmadığı yerlerde, sırf kitaplık yok diye kitaplık ziyaretinden vazgeçmek olmaz. Özellikle düşük eğitimli ailelerin çocukları için kitaplıklar yepyeni ve zengin bir dünyaya açılan kapıdır. Ayrıca bir kitaplıkta daima başvuru kitapları da bulunur ve bunlar ana dil eğitimi için de değerlidir.
- Kitaplık ziyareti öncesinde, örgün eğitim öğretmenlerine sorarak öğrencilerin kitaplıktan yararlanma konusunda neler bildiği, ek olarak hangi konuları işlemek gerektiği öğrenilmelidir.
- Ziyaret öncesinde kitaplık yönetimi ile irtibata geçmek ve ziyareti bildirmek önemlidir. Böylece öğrencilerin kendi dillerindeki kitaplar önceden hazır edilir, hatta belki dışarıdan bile getirtilebilir. Önemli bir başka husus ise, kitap ödünç alma şartlarını baştan öğrenmektir. Pek çok kitaplık, öğrencilere para almadan kitap ödünç verir.
- Öğrencilerin hepsinin bir kitap ödünç alması sağlanmalıdır. Ödünç aldıkları kitabı sınıfta arkadaşlarına kısaca tanıtabilmeleri için derste zaman ayırmak gerekir.

5

Kitaplarla Domino Oyunu

Hedef

Kitaplarla da domino oynamak mümkündür. Böylece öğrencilere mevcut kitaplar (mesela kitaplıkta bulunanlar) alışılmamış bir yoldan tanıtılır ya da çocuklar yepyeni kitaplarla (evden getirilen) tanışır.

1.–9. Sınıflar

20–30 dk.

Materyal:
Mümkün olduğunca çok sayıda ve çeşitli kitap, resimli kitap, dergi, vb.

Süreç:

- Kitaplar, her öğrenciye (ya da ikişer-üçer öğrenciden oluşan gruplara) üç ila dört kitap düşecek şekilde dağıtılır. Dağıtım sırasında öğrencilerin yaşı göz önüne alınmalı, henüz başlangıç aşamasında bulunan öğrenciler özel olarak desteklenmelidir. Herkese kitapları tanımaları için sadece beş dakika verilir. Bu süre içinde kitabın kapağına dikkatlice bakarlar, ceketteki metni okurlar ve kitabı karıştırırlar. Kitaplarda belki resimler vardır, belki bir fihrist vardır, kitap bölümlere ayrılmıştır ya da yazarın kısa bir portresine vb. yer verilmiştir. Bu aşamada hedef, öğrencilerin kitapların özelliklerini tanımasıdır, zira oyun sırasında bu özellikleri kullanacaklardır.
- Bu noktaya gelindiğinde öğretmen ortaya bir ilk kitap koyar ve belirlenen özelliklerini kullanarak kitabı betimler. Örneğin şunları diyebilir: “Bu bir fotoğraf kitabı, renkli, konusu ise memleketimizde doğa”. Buna, geleneksel domino oyununda olduğu gibi, uygun bir “taş” eklenir, yani benzer bir ya da birden fazla özellik taşıyan ikinci bir kitap (bkz. aşağıdaki satırlar) birincinin yanına yerleştirilir. Bir kitap eklemek isteyen, o kitabın niçin oraya ait olduğunu açıklamak zorundadır. Seçimini her iki kitapta da aynı olan özelliği göstererek gerekçelendirmelidir; kriterin uygun olup olmadığına grup karar verir. Basit özelliklere de izin vardır (örneğin her

iki kitabın da cilt rengi mavi, her ikisinde de yazar kadın, her ikisinin de başlığı "... " ile başlıyor ... gibi). Bunların ötesinde daha karmaşık, belki içeriğe ilişkin özelliklere kadar gidilebilir (örneğin: bu kitap da bir polisiye, burada da kahramanlar kardeş, her iki kitapta da hikâye Türkiye’de geçiyor ... gibi).

- Oyun, bütün kitaplar dominoda yerini alana kadar sürebilir ya da istenirse 10–15 dakika sonra bitirilir. Oyunun hemen ardından: “Ortaya konan kitaplardan en çok hangisini okumak isterdin?” konulu kısa bir sohbet yapılabilir.

6

Başlangıç Cümleleri

Hedef

Bu uygulamayla öğrenciler farklı kitap ve metinleri (makale vb gibi) tanıır, varsayımlar oluşturur, bütün metni okumak için içlerinde bir istek duyar. Hatta hoşlarına giden bir başlangıç cümlesinden çıkarak belki kendileri bile bir hikâye yazarlar.

2.–6. Sınıflar

60 dk.

Materyal:

Farklı kitap ve dergilerden oluşan bir seçki (öğretmen hazırlayacaktır)
A-3 boyutunda dosya kâğıtları

Süreç:

- Sınıfı Bilgilendirme: Çoğu yazar için kitabın ya da metnin başlangıç cümlesi belirleyici önem taşır. Okurlar için de çoğunlukla öyledir! Biz şimdi bu kitaplarda ve dergilerde (yani öğretmen tarafından hazırlanmış olan seçkide) bu tür cümleleri arayacak ve bunlarla ilgili bilmeceler soracağız.
- Öğrenciler, kitap ve dergilerde özellikle hoşlarına giden başlangıç cümleleri ararlar. Küçük öğrencilere öğretmen ya da daha büyük bir öğrenci yardım eder. Öğrenciler buldukları cümleleri okunaklı bir biçimde bir A-3 dosya kâğıdına yazarlar. Bunu izleyen çalışmalar gruplar halinde ya da sınıfta beraberce yapılabilir
 - a) Öğrenciler cümleleri okur ve belli bir cümlelerin hangi kitaptan ya da dergiden çıkmış olabileceğini tahmine çalışır.
 - b) Öğrenciler, o cümleyle başlayan hikâyenin ne tür bir hikâye olabileceğine dair varsayımlar geliştirir. Aynı şekilde metnin türünü de tahmine çalışırlar (polisiye, masal, gazete makalesi, gerçekçi hikâye, öğretici kitap, kullanma talimatı vb. gibi)

Seçenekler:

- Her bir ğrenci, tahtaya iliştirilen başlangıç cümleleri arasından özellikle hoşuna giden birini seçer ve bununla ilgili olarak kendisi de bir hikâye oluşturur. En sonunda öğrencilerin kendi oluşturdukları hikâyeler ile gerçek metindeki hikâye birbiriyle karşılaştırılır.
- Öğrenciler kitap ve metinlerdeki son cümleyi bulur ve son cümleden hareketle o metnin içeriği ya da kaynağına (hangi kitabın bitiş cümlesi ...) dair varsayımlar oluşturur.
- Bundan sonraki Alıştırma No.7 (varsayım oluşturmak) bu çalışmayı bir adım daha ileri götürmek için elverişlidir.

7

Varsayım Oluşturmak

Hedef

Bir edebi eser okurken kitaptaki olayların gelişimiyle kendi beklentilerini ve varsayımlarını karşılaştırabilmek, okurun okuma motivasyonunu yükseltir. Okurun tahminleri ya doğrulanacak ya da yanlış çıkacaktır. Özellikle macera kitapları, polisiye romanlar bu bakımdan daha da heyecan vericidir. Önünüzdeki alıştırma, öğrencileri varsayım kurma, anlamlı beklenti geliştirme konularında bilinçlendiriyor.

2.–9. Sınıflar

25–45 dk.

Materyal:
Çeşitli kitaplar
(öğretmen tarafından
hazırlanmış olacak)

Süreç:

- Öğrenciler ikili ekipler halinde bir hikâyenin başlangıcını okurlar (örneğin ilk bölümünü ya da ilk sayfaı). Küçük ya da daha zayıf durumdaki öğrencilere bu bölüm baştan aşağıya ya da kısmen sesli olarak okunabilir ya da anlatılabilir (küçük öğrencilerle büyükleri karışık olarak eşleştirmek mümkündür). Sınıfın terkiğine göre (yaşa, cinsiyete ve ilgi alanlarına göre) bu alıştırma için farklı kitaplar önerilebilir. Önemli nokta: bu alıştırma için sınıftaki çocuklardan en az birinin daha önce okumuş olduğı ve tanıdğı metinler kullanılmalıdır.
- Başlangıç sayfası okunduktan sonra ikili ekipler olayın ileride nasıl gelişeceğine dair kendi varsayımlarını tartışır ve not ederler (hikâye nasıl devam edebilir, özellikle heyecanlı, korkutucu ya da komik olması için ne olabilir?).
- Ekipler, kendi varsayımlarını sınıfla paylaşırlar. Kitabı ya da hikâyeyi önceden bilen biri söz alarak metnin gerçekte nasıl geliştiğini sınıfa anlatır.

Açıklamalar:

Bu konuda iyi ve basit bir ön alıştırma için bkz. Alıştırma No.6 (Başlangıç cümleleri).

Seçenekler:

- Bütün gruplar ya da grupların çoğı aynı ilk bölümü okur, sonra aralarında tartışmaya tutuşurlar: Hangi varsayım gerçeğe en yakın olandır, neden?
- Bu alıştırma, sınıfta ortaklaşa kitap okuma için de iyi bir başlangıçtır. Okuma parçasının başlangıç kısmı yüksek sesle okunur; öğrencilerin hepsi metinle ilgili varsayımlarını yazarlar. Sonra bunlar bir 'Define Sandığı'na konur ve saklanır. Parçanın sınıfta okunup bitirilmesinden sonra sandık açılır ve varsayımların doğru olup olmadığına bakılır.

Hedef

Özellikle küçük çocuklar sürpriz sever. Dolayısıyla bu uygulama sayesinde bir kitabın içeriğini özellikle merak edeceklerdir. Merak ise, çocukların okuma isteğini kamçılar.

1.-9. Sınıflar

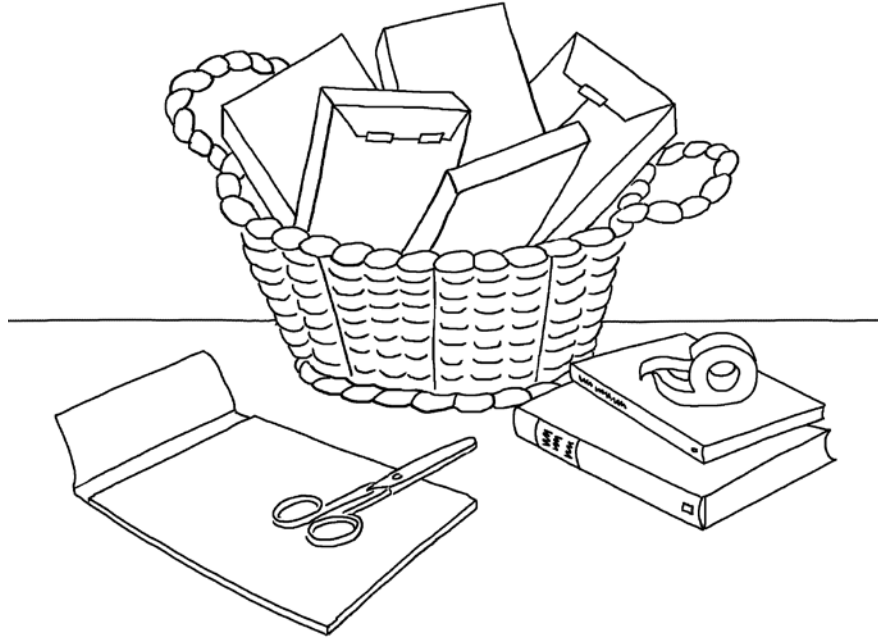
30 dk.

Materyal:
Çeşitli kitaplar, hediyelik
ambalaj kâğıdı

Süreç:

- Öğretmen, her öğrenci için bir kitabı renkli ambalaj kâğıdına sarar (daha sonraki tekrarlarında bunu büyük sınıf öğrencileri de yapabilir). Bütün bu rengârenk paketler bir sepete konur ve sınıfa getirilir. Farklı yaş grupları için farklı renkler kullanmak akıllıca olur (kırmızı kâğıt = küçük sınıflar için, mavi kâğıt = 4.-6. sınıf için, yeşil kâğıt = 7.-9. sınıf için gibi).
- Her çocuk, kendisine bir eğlenceli paket ("Wundertüte") seçer, ambalajı açar. İçinden çıkan kitabı eline alır. Bu aşamada çocuğa kitaba göz atması, sayfalarını karıştırması, içeriğini incelemesi için en az 10 dakika vermelidir. Çocuk, sepetten çıkan kitabı daha önceden tanıyor ise ya da kitapla arasında bir bağ kuramaz ise, bunu öğretmene söyler ve kitabı değiştirebilir.
- Ders sonunda öğrenciler kitaplarını eve götürürler ve evde okur ya da birisine sesli olarak okuturlar. Aradan bir ila iki hafta geçtikten sonra kitaplar yeniden okula getirilir. Öğrenciler okuduklarını birbirlerine anlatır, başkalarıyla karşılaştırır ve birbirlerine kitap tavsiye ederler.

Seçenekler:

Eğlenceli paketlere öğrencilerin daha önceden tanıdığı kitaplar konur (örneğin öğretmenin ders yılı içinde sınıfa sesli okumuş olduğu ya da sınıf arkadaşları tarafından tanıtılmış olanlar gibi). Öğrenciler, ellerindeki kitabın içeriğini (kitabı öbür öğrencilere göstermeksizin) bir kere daha ayrıntılı olarak çalışır ve içerikle ilgili akıllarına gelen bilmeceyi not ederler. Sınıfta bu soruları öteki öğrencilere sorarlar. Öteki öğrenciler de, bunun hangi kitap olduğunu tahmine çalışır. Bilmece sorularına örnek: "Benim kitabımdaki kahramanın babası, kral". "Benim kitabımda olay, bizim geldiğimiz ülkede bin yıl kadar önce geçiyor". "Benim kitabımdaki kahraman kızıl saçlı, iki örgüsü var." İlk bilmece genel bilgilere dayanmalıdır; hiç kimse kitabı tahmin edemezse, özel ipuçları verilir.

9

Serbest Okuma Zamanı (Bireysel okuma)

Hedef

Öğrenciler, sınıfta yapılan ortak metin çalışmalarının yanı sıra, kendi tem-
polarında, kendi ilgi alanlarına uygun, kendi olanaklarını zorlamayan bir
şeyler de okuyabilecekleri bir zamana ihtiyaç duyarlar. Onlara bu zamanı
tanıtmak, okuma motivasyonunu ve okuma becerisini yükseltecektir.

1.–9. Sınıflar

20–30 dk.

Materyal:

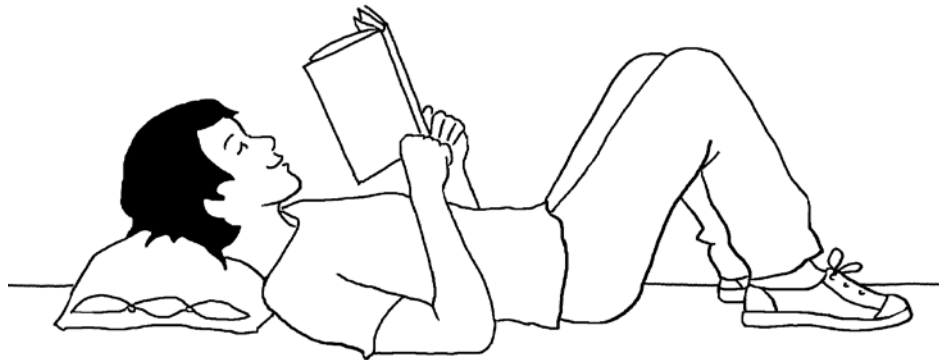
Kitaplar, dergiler, gündelik metinler,
belki internetten seçilmiş sayfalar

Süreç:

Serbest okuma zamanı, 20–30 dakika sürer; sonunda ortaklaşa sohbet ortamında öğrencilerin hepsi ya da bir kaç okudukları metni sınıfa anlatır, sorular sorar ya da tavsiyelerde bulunur.

Öneriler:

- Serbest okuma zamanı düzenli olarak uygulanmalıdır. Ana dil eğitimi derslerinde mesela öğretmenin öteki yaş gruplarıyla çalışma yaptığı süre-
ler bu amaçla kullanılabilir.
- Serbest okuma zamanında öğrenciler neyi okuyacaklarına esas olarak kendileri karar verir. Kitabı seçtikten sonra bir kenara oturur ve okumak-
tan başka hiçbir şey yapmazlar.
- Serbest okuma zamanının mümkün olduğunca verimli kullanılabilmesi için, öğrencilerin okuma planı yapmayı, okudukları hakkında konuşurken başvurabilecekleri bir okuma protokolü hazırlamayı öğrenmesi gerekir. Her iki konuda somut örnekler, Ders Önerisi No.11’de bulunmaktadır.
- 20 dakika boyunca sakın bir şekilde oturup kendi başına bir şeyler yap-
maya alışık olmayan çocuklarla gençler ve aynı şekilde kendini sessizce bir kitaba veremeyenler için, bu serbest okuma zamanları net çizgilerle yapılandırılmalıdır. Hiç değilse başlangıçta açık ve net kurallar koymak ve çocukları yönlendirmek önemlidir. Bu okuma seansları sırasında gürültü yapmak, dikkati dağıtmak yasaktır. Öğrenciler okuma zamanlarını önce-
den planlamak zorundadırlar, ayrıca süre dolduğunda ne okudukları ve ne miktar okudukları hakkında da hesap vermelidirler.
- Serbest okuma zamanlarını tamamlayıcı bir etkinlik, kitapları gruplar halinde ya da sınıfta okumaktır; bkz. aşağıda s.11.

Hedef

Bu etkinliğin iki hedefi vardır:

1. Bir yandan öğrenciler bir metni sesli olarak akıcı bir biçimde ve güçlü tonlamayla (canlandırarak) okumayı ve kayda almayı öğrenir.
2. Öte yandan ise yaşça küçük ve okuması daha zayıf öğrenciler, bu sesli belgeleri evde ve okulda sesli kitapmış gibi dinler, içlerinde metinlere karşı bir merak uyanır.

2.-9. Sınıflar

30-45 dk.

Materyal:

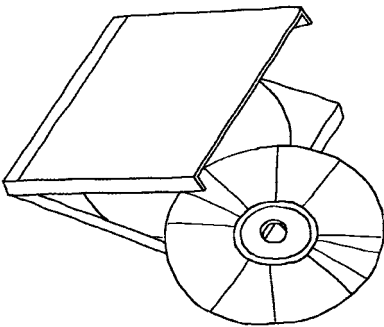
Çeşitli metinler (kısa hikâyeler, şiirler, sürükleyici makaleler, mizah, fıkralar, kitaplar vb).
Ses kayıt cihazı.

Süreç:

- İlk olarak öğretmen, öğrencilere “güzel” ve etkileyici bir sesli okumanın ne demek olduğunu anlatır, onlarla bu tür okuma çalışmaları yapar. Örneğin: öğretmen bir metni önce kötü bir biçimde (sıkıcı, çok hafif sesle, monoton ve anlaşılmaz bir biçimde) okur; hemen ardından da iyi ve etkileyici bir biçimde okur. İki okuma arasındaki farklar nelerdir, sesli okumada esas mesele nedir? Kriterler, tahtaya yazılır.
- Bu aşamada tek tek ya da ikili üçlü gruplara ayrılmış öğrencilere metinler dağıtılır. Metni öğrencilerin kendi de seçebilir. Ellerindeki metni bütün sınıf önünde güçlü bir ifadeyle (canlandırarak) okumaya çalışırlar. Metnin niteliğine göre kendi aralarında rol dağılımı yaparak da okuyabilirler – ya da her paragraf değiştiğinde birbirlerinden sırayla devralırlar.
- Sesli okuma nispeten başarılı olduğunda, bir sesli belge oluşturulur. Ses kaydı yapmak için cep telefonu, bilgisayar, diktafon ya da ses kayıt cihazı kullanılabilir. Önemli olan şudur: Öğretmen, iyi bir kayıt kalitesinin yakalanmasına mutlaka dikkat etmelidir (test kayıtları yapmak!).
- Tamamlanan sesli belgeler, sınıfta dinlenebilir. Bunlar ayrıca öğrenciler tarafından eve götürülebilir ya da serbest okuma zamanında kullanılabilir. Bu tür elektronik dosyalar (MP3) ve CD’ler elbette başka kişilere ve sınıflara da açık olmalıdır.

Açıklamalar:

- Önemli: Asla önceden çalışıp hazırlanmadan sesli okuma kaydı yapılmamalıdır. Hazırlık çalışması öğrencilere ev ödevi olarak da verilebilir, ama daha baştan öğrencilere sesli okuma sırasında nelere dikkat etmeleri gerektiği kavratılmış olmalıdır.
- Ses kaydı için özellikle küçük metinler (kısa hikâyeler, mizah, fıkralar, şiirler, diyaloglar) elverişlidir. Ama bütün bir kitap için de (kısa olması tercih sebebidir) ses kaydı yapmak mümkündür, bkz. Ders Önerisi 1.
- Ses kaydı, elbette gürültü efekti, müzik vb. ile de desteklenebilir; hatta öğrencilerin kendi küçük skeçlerini kayda almaları bile mümkündür. Ne ki bu, ana dil eğitimi derslerine ayrılmış olan zaman bütçesini çok aşacağı için, en azından bir bölümü öğrencilere ev ödevi olarak verilebilir.
- Öğrenciler, en başından beri, iddialı bir ürün yarattıklarının bilincinde olmalıdır (CD, ses dosyası koleksiyonu vb). Ürünün tasarlanması (CD-kılıfı) ve internette ya da bir ebeveyn toplantısında sunumu da, bu projenin devamı olabilir.
- Bu proje, örgün eğitim dersleriyle işbirliği için çok elverişlidir. Örneğin iki dilli ya da birden çok dilli ses kayıtları yapılabilir.
- Elbette tek tek metinler sınıfta canlı olarak da okunabilir.

11

Gruplar Halinde ya da Sınıf Ortamında Okuma

Hedef

Okuma deneyimini paylaşmak, her seviye için zihin açıcı ve öğreticidir. Ortak olarak okunan bir metin üzerinde düşünülür ve görüş alışverişinde bulunulur. Yeni bakış açıları kazanılır, başka düşünce biçimleri kavranmaya çalışılır. Ortak okuma, öğrencilerin birbirleriyle iletişim kurması için optimal ve çok çeşitli olanaklar sunar (aşağıya bkz.).

1.–9. Sınıflar

30–90 dk.

Materyal:
Birbirinin aynı kitap ve metinlerden bol miktarda.

Seçenek:
Aynı konuyu işleyen farklı metinler

Süreç:

1. Okuma aşaması (metodik sıralama için aşağıya bkz.)

Seçenek 1: Öğrencilerin hepsi aynı kitabı ya da aynı metni okurlar. Bu seçenek ortak okuma deneyimi açısından çekici olmakla birlikte, ana dil eğitimi derslerinde ancak bütün seviyeler için uygun metin bulunursa ya da sınıftaki öğrencilerin yaşı birbirine yakınsa kullanılabilir.

Seçenek 2: Öğrenciler aynı konuda farklı metinler okurlar. Ortak okuma deneyimine uygun olarak genel bir konu seçilir, örneğin “Köken Ülke-mizin Tarihinden”, “Şiirler”, “Ülkemiz Hakkında Bilgilendirici Metinler”, “Şairimiz XY’nin Muhtelif Metinleri”... gibi. Konuyla ilgili metinler, yaş ve zorluk seviyesine göre dağıtılır (örneğin coğrafya konusunda üç farklı zorlukta metin: üç farklı uzunlukta ve zorlukta kısa hikaye ... vb ... gibi). Bu durumda bütün sınıf beraberce okumaz; öğrenciler yaş ve seviyeye göre üç farklı gruba ayrılarak okurlar.

2. Okumayı izleyen iletişim, tartışma, konuyu işleme çalışmaları

Yukarıdaki seçeneklerden hangisi seçilmişse, ona uygun olarak ya bütün sınıf beraberce (seçenek 1) ya da gruplar halinde (seçenek 2) metin okunur. Ne ki, Seçenek 2’de de okuma bitiminde öğrenciler deneyimlerini bütün sınıf ile paylaşır. Çok farklı yaş seviyelerinden oluşan ana dil eğitimi sınıflarında özellikle daha küçükler öğrenciler, büyük öğrencilerin bir metni nasıl ele aldığını, okuduğu metin hakkında nasıl konuştuğunu görür ve yararlanabilirler.

Okuma sonrası iletişim için seçenek ve olanaklar: sohbet, lehte-aleyhte tartışma, canlandırma, yazılı olarak işleme vb. dir.

Metodik yaklaşım (okuma nasıl olmalıdır?) konusu:

Geleneksel uygulamadan tanıdığımız sırayla okuma yönteminin, yani her çocuğun sırası geldiğinde bir ya da bir kaç cümle okuduğu yöntemin modası geçmiştir. Bu yöntemden vazgeçmek gerekir. Bu yolla okuma becerisi gelişmediği gibi, okuma motivasyonu da yükselmez. Zira çocukların okuma temposu, okuma tarzı ve okuma becerileri birbirinden çok farklıdır.

Önerilen okuma seçeneği şudur: Öğrenciler, ikili ya da üçlü ekiplere ayrılır. Okuma becerisi çok farklı seviyede olanları aynı ekibe koymamaya dikkat etmelidir.

Her ekip, okumadan **önce** bir okuma planı hazırlar. Okumadan **sonra** ise, ekipler bir okuma tutanağı tutarak, okuma sırasında nasıl hareket ettiklerini ve içerikte neyin en önemli olduğunu yazarlar. Okuma planı ve okuma protokolleri için örnekleri aşağıda bulabilirsiniz. Hızlı okuyabilen öğrencilere ya da ekiplere, okumaları bittiğinde, aşağıdaki türden ek ödevler verilir:

- Bir bölümü tamamıyla hatasız okuyabilene kadar okuma alıştırmaları yapın. Ardından bunu kayda alın. Bu bant kaydını daha sonra öteki öğrenci arkadaşlarınızın kullanımına sunabilirsiniz.
- Tek tek bölümleri özetleyin ve daha sonra sunun. Bunu yazarak, rol canlandırarak, çizim ya da grafik hazırlayarak yapabilirsiniz.
- Konu hakkında bilgilerinizi derinleştirin; konu ya da yazar hakkında ek araştırmalar yapın.

Açıklamalar:

- Öğrenciler okunacak parçaların seçimine aktif olarak katılabilirse, okuma motivasyonu yükselir. Okuma parçası seçmek için çeşitli metin ve kitaplar hazır bulundurulmalıdır (her yaş grubu ya da seviye başına 2 ya da 3 adet). Böylece gerçek anlamda bir seçim yapmak mümkün olur.
- Hiç kuşkusuz hem grup içinde hem sınıf ortamında okuma uygulaması sürekli tekrarlanmalıdır. Bu yöntem, serbest okuma zamanı için tamamlamalı mahiyette olduğu gibi, değişiklik de sağlar (bununla ilgili olarak bkz. Ünite 9).

Beispiele Leseplan, Leseprotokoll:

Örnekler bir fikir vermek üzere sunulmuştur ve elbette değiştirilebilirler. Örneğin Okuma Planında hitap çoğul siz' yerine tekil "sen" olabilir; özellikle bireysel okumalar için bu uygundur. Gene Okuma Planına "Öğretmenin imzası" diye bir satır eklenebilir.

Ekip İçin Okuma Planı : _____

Okumaya başlamadan önce kendi payınıza düşen okuma miktarını ve okuma süresini planlamanızda yarar vardır.

Tabloya işleyiniz: Hangi bölümleri okuyorsunuz? Bu bölümleri ne kadar zamanda okudunuz?

Bölümün adı	Ne zamana kadar?
_____	_____
_____	_____
_____	_____

Tarih: _____

Unterschrift der Lehrperson: _____

Unterschriften des Teams: _____

Ekip İçin Okuma Protokolü: _____

Okuma bittikten sonra okumanın nasıl geçtiği, yapılan planlamanın (Okuma Planı) işe yarayıp yaramadığı üzerinde muhakkak düşünmek gerekir. Bu konuyla ilgili olarak şu satırları doldurunuz!

Nasıl okuduk

- ☐ Hepimiz sessizce içimizden okuduk.
- ☐ _____ sesli okudu
- ☐ Planladığımız yere kadar okuyabildik.
- ☐ Şu sayfaya _____ kadar geldik.
- ☐ Farklı farklı ilerledik. Ama herkes hikâyeyi en azından şu sayfaya _____ kadar biliyor.

Ne okuduk: _____

Şu kişi, eylem ya da olgu bizi özellikle etkiledi:

Söz konusu kişi, eylem ya da olgunun sizi niçin özellikle etkilemiş olduğunu 2–3 cümle ile yazın!

Okuduklarımızın içinde bizce en önemli cümleler şunlardır:

Beispiel Leseprotokoll (1. und 2. Klasse)

Buchtitel: _____

Autor/Autorin: _____

Zeichnung:

Wörter: _____

Ich fand das Buch

sehr gut 	gut 	mittelmäßig 	nicht gut
---	--	--	--

12

Hangi kitabı okuduğumu kim tahmin edecek?

Hedef

Bu ders sayesinde öğrenciler yeni yeni kitap ve metinlerle tanışır, okuma sevgisi kazanırlar. Kendilerine sesli okuma için bir sayfa ararken seçtikleri "kendi" kitaplarıyla ya da metinlerle yoğun olarak ilgilenmek zorunda kalırlar, öte yandan sesli okuma ve dikkatle dinleme konusunda da alıştırmaya yapmış olurlar.

1.-9. Sınıflar

60 dk.

Materyal:

Çeşitli kitap ya da metinlerden bir seçki (resimli kitaplar, ansiklopediler, resimli dergiler vb.).
Materyal öğretmen tarafından ve/veya öğrenciler tarafından getirilebilir.

Süreç:

- Her bir öğrenci kendine bir kitap ya da başka bir metin seçer. Öteki öğrencilerin seçilen kitabı görmemesi gerekir. Okula yeni başlayanlar, resimli bir kitap da seçebilirler.
- Öğretmen, öğrencilerin seçtikleri kitap isimlerini "gizlice" yazdığı bir liste hazırlar.
- Öğrenciler, kitaplarını kapağı görünmeyecek gibi kaplarlar.
- Öğrenciler, kitaplarında sesli okumaya elverişli bir yer seçerler (okunacak kısım sürükleyici ya da ilginç olmalıdır; ama öte yandan her şeyi de bir seferde açığa vurmamalıdır). Uygun bir pasajın seçimi (aşağı yukarı 1/3 – 3 sahife), metin ile yoğun biçimde ilgilenmeyi zorunlu kılar.
- Sesli okuma alıştırmaları yapmak gerekir! Öğrencilere sesli okuma alıştırmaları için (mümkün olduğunca sınıfın dışında) yeterli zaman tanınır. Bunu ev ödevi olarak vermek de mümkündür. Resimli bir kitap seçmiş olan birinci sınıflara, seçtikleri resmi olabildiğince ayrıntılı betimleme görevi verilir.
- Öğrenciler seçmiş oldukları pasajı şimdi sınıfın önünde okurlar (ya da seçtikleri resmi betimlerler). Dinleyiciler, okunan pasajın hangi kitaba ait olduğunu ya da hangi tür metne uygun olduğunu (polisye, öğretici kitap, masal vb. gibi) tahmine çalışırlar. Bu tür sesli okuma ve kitabı tahmin etme oyunu, 2-3 derse bölünebilir.

Açıklamalar:

Bu alıştırmayı küçük bir yarışma halinde düzenlemek de mümkündür. Doğru kitap ismini ilk tahmin eden, yarışmayı kazanır.

Seçenekler:

Bu proje çok çeşitli biçimlerde uygulanabilir. Örnekler:

- Okul dilinde kitaplar seçilebilir ve okula getirilebilir; ama sunum ana dilde yapılır.
- Ders yılı sonunda öğretmen, yıl boyunca işlenmiş olan metinlerden parçalar okur. Hangi metin olduğunu öğrenciler bulur.
- Bütün kitap isimleri bir kâğıda yazılır ve numaralandırılır. Öğrencilerden okunan pasajları o kitap isimleriyle eşleştirmeleri istenir.
- Seçim belli bir tür ile sınırlı tutulur (edebiyat yapıtları öğretici metinler, şiirler, masallar ...)
- Bir ebeveyn akşamında öğrenciler, metinlerden pasajlar okur ve anne-babaların eline bir kitap listesi verilerek okunan pasajın hangi kitaptan olduğunu tahmin etmeleri istenir.

- Öğrenciler en sevdikleri kitapları okula getirir ve o kitaplardan yüksek sesle pasajlar okurlar.
- Anne-babalar, tanıdıklar, öteki öğretmenler davet edilerek, en sevdikleri kitaptan bir sahife okumaları istenir.

13

“Bilmece Sicimi”

Hedef

Bir kitap ya da metinle ilgili bilmece içeren soruları yanıtlayabilmek için öğrenciler, o metni çok dikkatle okumak, ayrıntılara dikkat etmek ve metnin kilit noktaları üzerine odaklanmak zorundadırlar. Bilmece çözmek, deneyimin de gösterdiği gibi, özellikle küçük çocuklarda okuma merakını güçlü bir biçimde kamçılar.

2.–9. Sınıflar

60 dakika ve üstü

Materyal:
Metinler (çok uzun olmayan hikâyeler, dergilerden ya da internetten seçilmiş makaleler, kitaplar, küçükler için resimli kitaplar); kâğıt şeritler, makas, sicim.

Süreç:

- Bireysel çalışma: Öğrenciler mevcut materyal arasından ilgilerini çeken bir metin seçerler. Metni okur, ancak içerik gerçekten kavranmışsa cevaplanabilecek sorular hangileridir, not ederler. Örnekler: Ana kahraman, tatil sonrasında okula geldiği ilk gün ne giymişti? Ana kahramanın babasının adı nedir? XY nehri hangi yöne doğru akar?
- Sorular, metinde cevaplandıkları sıraya göre, kâğıttan şeritler üzerine yazılır. Her bir sorunun arkasında cevap için yeterli boş yer bırakılır (ya aynı şerit üzerinde yer bırakılır veyahut da boş, renkli kâğıt şeritleri eklenir).
- Bu aşamada kâğıt şeritler, bir sicime dizilerek birbirine bağlanır. Ardından iki öğrenci ile başka iki öğrenci bu bilmece sicimli metinleri birbirleriyle değiş-tokuş eder.

- Öğrenciler, arkadaşlarının kitabını ya da metnini okurlar (ev ödevi olarak da verilebilir) ve bilmece sicimindeki soruları cevaplamaya çalışırlar. Okuma bittikten sonra cevaplar karşılaştırılır.
- Başka bilmece sicimleri de çözmek isteyenler, öteki öğrencilerden metin ve bilmece soruları alabilir.

Açıklamalar:

- “Bilmece Sicimi” projesi birkaç hafta boyunca uygulanabilir.
- Henüz iyi okuyup yazamayan küçük öğrencilerle proje, resimli kitaplar aracılığıyla ve bilmece sicimini hazırlayacak daha büyük bir çocuğun yardımı ile uygulanabilir.

- Bilmece sicimlerini grup içinde de hazırlamak mümkündür, bu durumda tek tek öğrenciler bir kitabın sadece belli yerlerini okumak zorunda kalırlar.
- Kütüphanelerdeki deneyim göstermiştir ki, bilmece sicimi içeren kitapları küçük yaş grubu okurlar çok daha fazla ödünç almaktadır.

Seçenek:

Öğrenciler, sınıf kitaplığındaki her kitap için bir bilmece sicimi hazırlar, böylece yıl sonu geldiğinde bu kitapların neredeyse tamamı için böyle bir bilmece sicimi hazır olur.

14

Kitaplarla İlgili Sorular Hazırlamak

Hedef

Bir kitap ya da metinle ilgili sorular hazırlamak ve yanıtlamak için, o metni dikkatli bir biçimde okuyup anlamış olmak gerekir. Özellikle de “Anlamaya yönelik sorular” ve “Üzerinde düşünmeye yönelik sorular” hazırlamak için içerik derinlemesine kavranmış olmalıdır, çünkü bu tür soruların yanıtları metinde açık ve seçik biçimde yer almaz.

4.–9. Sınıflar

45–90 dk.

Materyal:
Kitaplar, dergiler, internetten
metinler de olabilir,
not almak için kâğıt

Süreç:

- Bir hikâyenin, bir makalenin ya da bütün bir kitabın okunmasından sonra sınıf ikiye bölünebilir. Gruplardan, öteki öğrenciler için metnin içeriğini ve can alıcı mesajlarını anlamaya yönelik sorular hazırlaması istenir. Sorularını şu üç kategoriye göre hazırlamalıdır:
 - **Metne bakarak cevaplanabilecek sorular.** Bu soruların cevapları metinde yazılıdır. Çoğunlukla bunları açık bir biçimde (mesela “evet” ya da “hayır” diye ya da ayrıntılı bir veri ile) cevaplamak mümkündür.
 - **Anlama ile ilgili sorular.** Bu soruları cevaplamak ise, ancak içerik üzerinde daha dikkatli düşünüldüğünde mümkündür. Birazcık “satır aralarını” okuyabilmek gerekir. Bu soruların her zaman tek bir belirgin cevabı yoktur. (Örnek: Falan kişi kendini nasıl hissediyor? Filan kişi niçin o şekilde davranmıştır? .. gibi).
 - **Üzerinde derinlemesine düşünmek gereken sorular.** Bu kategoriye, içeriğin ötesine geçen sorular girer. Burada “doğru” çözüm neredeyse yoktur, cevaplar hakkında ortaklaşa tartışmak gerekir. (Örnek: Hikâyenin bitiş şekli ne gibi sonuçlar doğurur? Bu çatışma başka nasıl çözülebilirdi? .. gibi).
- Soruları hazırladıktan sonra öğrenciler bunları bir kâğıda yazarak öğretmene teslim eder. Öğretmen, bu soruları cevaplamaları için öteki ikili gruplara verebilir ya da sorular sınıfta ortaklaşa tartışılır.
- Farklı soru tipleri arasındaki farklar hakkında baştan etraflıca konuşmak ve bunları örneklerle kavratmak gerekir. Özellikle metin üzerinde düşünmek ve metni anlamakla ilgili sorular, mutlaka sınıfta ortaklaşa tartışılmalıdır, zira bunların genellikle tek bir net cevabı yoktur.

Açıklamalar:

- Ana dil eğitimi derslerindeki yaş grupları son derece heterojen olduğu için bu alıştırmayı üç farklı zorluk seviyesinde metin üzerinden yapmak yararlı olur. Bu üç metinde de konunun aynı ya da benzer olması (mesela Anavatanımızdan Masallar, Göç Şartlarında Yaşam, Irkçılık, Coğrafya .. gibi) güzel olur (fakat zorunlu değildir).
- Okuma becerisi düşük olan öğrencilerle çalışılırken soruları iki tip ile sınırlamak da mümkündür (metinde cevabı aranabilecek olan sorular ve anlama soruları).

15

Bir kitap için reklam afişi hazırlamak

Hedef

Öğrenciler, okudukları bir kitap için reklam afişi hazırlarlar. Bu amaçla sadece kitabın içeriği üzerinde düşünmek ve bu içeriği özetlemekle kalmayıp aynı zamanda yazar, konu vb. hakkında da derinlemesine araştırma yapmak zorundadırlar. Ayrıca kitabı, başkalarının da ilgisi çekecek ve bu kitabı okuma isteği doğuracak biçimde sunmaları gerekmektedir.

1.–9. Sınıflar

60–90 dk.

Materyal:
Büyük boy dosya kâğıtları
(A3 ya da A2), boya kalemleri
ya da keçeli kalem, tutkal.

Süreç:

- Proje, başlamadan iki ya da üç hafta önce duyurulur. Öğrencilere reklam afişi hazırlamak için bir kitap seçmeleri ve okula getirmeleri ödev olarak verilir. Ayrıca yaşça büyük öğrencilere, kütüphaneye ya da bir kitapçı dükânına giderek kitap reklamlarının nasıl yapıldığı konusunda (afişler, kitap dergilerinde yazı) bilgi toplamak gibi ek bir görev de verilebilir. Okula ilk başlayanlar ise en sevdikleri resimli kitaplarını ya da hikâye kitaplarını tanıtabilirler, çalışmada bir öğretmen ya da daha büyük bir çocuk onlara yardımcı olabilir.
- Afiş çalışmasına geçmeden bir hafta önce, dikkat çekici bir kitap reklamı nasıl yapılır konusu sınıfta ele alınır. Öğrencilerin kitap içeriğini olabildiğince heyecan verici ve başkalarının da ilgisini çekecek gibi özetlemesi, ayrıca okurların dikkatini çekmek için grafik araçlardan yararlanması da ele alınır. Ödev: Kitabın yazarı, olayın geçtiği yer, olayın geçtiği zaman hakkında ek bilgiler toplamak, ayrıca görsel malzeme araştırmak ve beraberinde getirmek.
- Bundan sonraki aşamada (tek ders veya blok ders) öğrenciler kitapları için ellerinden geldiğince güzel bir reklam afişi hazırlar. Hatta bir reklam sloganı bile geliştirebilirler.
- Hazırlanan bütün afişlerle küçük bir sergi düzenlenir. Puan vererek en iyi afiş seçilir (her çocuk üç puan verme hakkına sahiptir).

Açıklamalar:

- Bu proje, ister okuma becerisi kazandırma ister okuma haftası projesi çerçevesinde olsun örgün eğitim ile işbirliği için optimal elverişliliktedir. Sınıf öğretmeni ile önceden irtibat kurmakta yarar vardır. Örgün eğitimle işbirliği çerçevesinde hazırlanacak en iyi dilli olması, amaca uygun olacaktır.
- Eğer bir çocuk kendi ana dilinde hiç kitap tanımıyor ve en sevdiği kitap da göç ettiği ülkenin dilinde yazılmış bulunuyor ise, bu kitap hakkında konuşmasına izin verilir – fakat bu konuşmayı kendi ana dilinde yapmalıdır!

- Pek çok kütüphane, öğrenciler tarafından hazırlanan kitap tanıtım afişleriyle ve öğrencilerin yazdığı tanıtım metinleriyle ilgilenir. Sınıf için de kendi afişlerini kütüphanede asılı görmek, özellikle motive edici bir deneyimdir.
- Mit Tablets oder Smartphones können ältere Schülerinnen und Schüler auch einen Buchtrailer herstellen. Eine einfache Anleitung findet sich unter: <http://www.phlu.ch/dienstleistung/zentrum-medienbildung/medienbildung/buchtrailer>

16

“Book-Slam” (Bu kavramla ilgili olarak bkz. “Açıklamalar”)

Hedef

Bu uygulama ile gençlere, bir yandan okuma zevki aşılırken öte yandan da okuduklarını kısa ve öz bir biçimde özetlemek, ilgi çekici ve yaratıcı bir biçimde aktarmak öğretilir.

5.–9. Sınıflar

90 dakika kadar

Materyal:
Çeşitli kitaplar (öğretici kitaplar da olabilir, şiir kitapları, dergiler vb.),
düdük, kronometre.

Süreç:

- Uygulamadan üç ya da dört hafta önce: Öğretmen “Slam” ve “Book-Slam” kavramlarını açıklar (aşağıya bkz.). Öğretmen “Book-Slam” projesi hakkında bilgi verir ve şartları bildirir: Önce öğrenciler, tek tek ya da ikili gruplar halinde, hangi kitabı tanıtmak istediklerini kararlaştırırlar (kitap yerine dergi vb. gibi başka metinler de seçilebilir). Ayrıca kendilerine tanınan 3 dakikalık süre içinde nasıl bir sunum yapacaklarını da düşünürler. Sunum, olabildiğince yaratıcı, çekici, bilgilendirici ve esprili olmalıdır (örnek: Rap tarzı sunum, serbest anlatma, sesli okuma, reklam spotu vb.). Google’da “Bookslam” girildiğinde, başka örnekler bulmak da mümkün.
- Sunumu hazırlama ve prova yapma (bir hafta öncesinden başlamalı; zaman ihtiyacı: bütün bir ders). Öğrenciler nasıl bir sunum konsepti benimsyeceklerine karar verir, ardından iki öğrenci ya da iki ikili grup eşleşir. Bunlar birbirlerine planlarını aktarır ve sunumu daha da iyi kılmak için karşılıklı geri bildirimde bulunurlar ve tavsiyeler verirler. Önemli: Kitabın içeriği hakkında bilgilendirme asgari düzeyde olmalıdır; ayrıntılara girmek için zaman yoktur. Öğrenciler, dinleyenleri en çok neyin ilgilendirebileceğini düşünmeli; ne tür bir sunum ile dikkati hem kendi üzerlerine hem de kitaba çekebileceklerine kafa yormalıdır.
- Uygulama (zaman ihtiyacı bir ders süresidir): her öğrenci ve ikili ekiplerin her biri, sunum için en fazla üç dakikaya sahiptir. İki öğrenci, ellerinde kronometre ve bir düdük ile, zamana uyulmasını sağlar. Dinleyiciler, sunulan kitap ya da metinleri değerlendirir, kitap ya da metin başına puan verir. Öğrenciler, üzerinde 1–9 arası rakamlar yazılı olan kartonları havaya kaldırır; bir kişi sayım yapar ve her bir kitap ya da metinle ilgili sonucu tahata yazar. En fazla puanı alan kitap ya da metin, kazanır. Bütün kitap ve metinler sergilenir; öğrenciler tarafından okumak üzere ödünç alınabilir.

Açıklamalar:

Kavram hakkında: Book-Slam, Poetry-Slam'in, yani bir sunum yarışmasının bir çeşididir. Book-Slam'de görev, azami üç dakika içinde bir kitabı olabildiğince yaratıcı bir biçimde sunmaktır. "Bookslam" sözcüğü girildiğinde internette çok çeşitli bilgi ve örnek bulmak mümkün; özellikle okul projeleri için www.bookslam.de bakınız.

Seçenekler:

"Book-slam", örgün eğitimle işbirliği için optimal düzeyde elverişli bir araçtır. Örgün eğitimle işbirliği çerçevesinde iki dilli ya da çok dilli yapılması gerekir. Aynı şekilde, veli toplantısı ya da kardeş sınıflarla ortak etkinlikler, "book-slam" için elverişli bir ortam sunar.

17

"Book-Dating" (Kavram için bkz. "Açıklamalar")

Hedef

Öğrenciler, bir kitabın ya da başka bir metnin içeriğini kısa ve öz olarak özetleyebilmeli, en önemli kısmı en fazla dört ya da beş dakika içinde sunmalıdır. Bu kısa sunumlar sayesinde diğer öğrencilerin dikkati ilginç kitap ve makalelere çekilmiş olur. Öğrenciler, önerilen kitap isimlerini öğrenir, içlerinde o kitap ve metinleri okuma isteği duyarlar.

4.-9. Sınıflar

60-90 dk.

Materyal:
Çeşitli kitaplar (öğretici kitaplar da olabilir, şiir kitapları, dergiler vb.),
kronometre.

Süreç:

- Hazırlık

Öğretmenin kavramı açıklayıp projeyi tanıttasından sonra her öğrenci bir kitap ya da metin seçer. Ardından kitabın ya da metnin içeriği kısaca özetlenir. Bu özet, yazılı olarak yapılabileceği gibi, birkaç anahtar sözcüğün sunumda yardımcı olması için not edilmesiyle de yapılabilir. Kimin hangi kitabı ya da metni sunacağı hakkında bir liste hazırlanır. Bu hazırlık, ev ödevi olarak da verilebilir.

- Uygulama

Sınıf, iki gruba ayrılır. Gruplardan biri anlatır, diğeri ise dinler. Anlatanlar, sınıfta tek tek masalara dağılırlar. Dinleyenler, her bir anlatıcının masasında beşer dakika oturabilir. Bu süre içinde kitabın içeriği anlatılır ve sorulara cevap verilir. 5 dakika sonra dinleyenler kalkıp başka bir masaya geçer. Bir sonraki turda ise roller değişir, böylece öğrencilerin hepsi bir kez dinlemiş bir kez de anlatmış olurlar. Son bir toparlama sohbeti yapılarak yaşanan deneyim üzerinde kısaca durulur ve özellikle ilginç bulunan örnekler belirtilir. Bunların niçin iyi bulunduğunun sebepleri araştırılır.

Açıklamalar:

Kavram hakkında: "Book-Dating", adını bir partner bulma yöntemi olan "Speed-Dating" uygulamasından alır. Speed Dating'de birbirini tanımayan iki kişi beşer dakikalığına karşılıklı oturur ve birbirlerine kendileri hakkında bilgi aktarır. Spontane bir sempati gelişir ise, daha sonra yeniden buluşurlar.

Book-Dating'de ise konu, öğrencinin azami beş dakika içerisinde arkadaşına bir kitabın ilginç yönlerini aktarması ve kitaba arkadaşının ilgisini çekmeyi başarmasıdır.

18

Sesli Okumak:
Kendini değerlendirme

Hedef

Öğrenciler, ana dilde eğitim derslerinde kendi metinlerini ya da başkalarının yazdıklarını sık sık yüksek sesle okur. Ne ki, sesli okuma öğrenilmesi ve üstünde çalışılması gereken bir şeydir. Kendi kendini değerlendirme formu, öğrencinin neyi şimdiden iyi yapabildiğini, ne bakımdan kendini geliştirmesi gerektiğini fark etmesine yardımcı olabilir.

2.–9. Sınıflar

20 dk.

Materyal:
Kendini değerlendirme formu
(bkz. Aşağıdaki tablo)

Süreç:

Bir öğrenci bir metni yüksek sesle okuduktan sonra, kendisi için değerlendirme formunu doldurur. Ardından öğretmenle bu değerlendirme üzerinde konuşur. En uygun beceri geliştirme çalışmasının hangisi olduğu üzerinde dururlar. Örneğin bir öğrenci sesli okurken çok takılıyor ve duraklıyorsa, akıcı okuma alıştırmaları yapması istenir (bkz. Ders önerisi 22).

Sesli Okuma İçin Öğrencinin Kendini Değerlendirme Formu:

Senin için geçerli olduğunu düşündüğün alanları açık renk kalemle boya!

Açık Seçik ve Anlaşılır Biçimde Okuma

Tek tek sözcükleri ve basit cümleleri açık seçik ve anlaşılır bir biçimde okuyorum.	Kısa metinleri açık seçik ve anlaşılır bir biçimde okuyorum. Arada okuma hatası yapıyorum.	Uzun ve zor metinleri de açık seçik ve anlaşılır bir biçimde okuyorum. Hatasız okuyorum.
---	--	--

Okuma Temposu / Akıcı Okuma

Bazı yerleri akıcı bir biçimde okuyorum, başka yerlerde takılıyorum.	Genellikle akıcı biçimde okuyorum.	Akıcı biçimde okuyorum, içeriğe göre yer yer hızlanıyorum ya da yavaşlıyorum.
--	------------------------------------	---

Sesi Kullanma / Vurgu

Tek tek sözcükleri içeriğe uygun biçimde vurguluyorum.	Sesimi genellikle içeriğe uygun tonlamalarla değiştiriyorum. Böylece önemli yerleri vurgulamış oluyorum.	Doğru vurguluyorum ve yerine göre sesimi değiştiriyorum. Gerekli yerlerde bilinçli olarak susuyorum, okumaya devam etmeden önce bekliyorum.
--	--	---

19

Öğrencinin Kendi Okuma Alışkanlıkları Üzerinde Düşünmesi

Hedef

Öğrenciler, anket formunu doldururken kendi okuma alışkanlıkları üzerinde düşünür. Öğretmenler de, ankete verilen cevaplar sayesinde öğrencilerin okuma alışkanlığı hakkında bilgi sahibi olur. Bu sayede öğretmenler öğrencilerle konuşarak, okuma parçası seçiminde öğrenci tercihlerini daha iyi göz önüne alabilir.

2.-9. Sınıflar

20 dk.

Materyal:
Anket formu örnekleri
(aşağıya bkz.)

Süreç:

Her öğrenci anket formunu tek başına dolduracaktır. Öğretmen, doldurulan formları toplar ve her öğrenciye teker teker geri bildirimde bulunur. Bu konuşmaların hemen yapılmasına gerek yoktur, zaman içerisinde yayılarak ana dil eğitimi derslerinde yapılabilir.

Açıklamalar:

Aradan 6 ay ya da bir yıl geçtikten sonra anket formunu yeniden doldurtmak ve sonuçları karşılaştırmak yararlı olur. Öğrencilerin okuma davranışında bir değişiklik olmuş mudur?

Seçenekler:

Soruları öğrencilerin yaşına göre uyarlamak gerekir. Örneğin daha büyük çocuklar için bilgisayarda okuma konusunda ek sorular sorulabilir.

Öğrencinin Okuma Alışkanlıkları ile İlgili Anket Formu

Seite 1 des Fragebogens:

1. Okuma Alışkanlığın Aşağıdakilerden Hangisine Uyar?

- ☐ Evde her gün okurum.
- ☐ Evde haftada bir ya da iki kez okurum.
- ☐ Evde hemen hemen hiç okumam.
- ☐ Her zaman severek okuyacağım bir şey bulurum.
- ☐ Birisinin bana sesli okumasından hoşlanırım.
- ☐ Evde kendi isteğimle okurum.
- ☐ Genellikle kitapları sonuna kadar okumam.
- ☐ Genellikle ekrandan okurum.
- ☐ Yeni bir şey okuyabildiğim zaman sevinirim.

2. Neler Okursun?

Daha çok ☐ Ana dilimde ☐ Okul dilinde okuyorum.

En çok severek okuduklarım

- ☐ Polisierler
- ☐ Dergiler
- ☐ İnternette makaleler
- ☐ İnsanın bir şeyler öğrenebileceği kitaplar
- ☐ Köken ülkem hakkında kitaplar ya da başka metinler
- ☐ Macera hikâyeleri
- ☐ Cadılarla ve büyücülükle ilgili kitaplar
- ☐ Gerçek hayatta olmuş hikâyeler
- ☐ Futbol ya da başka sporlarla ilgili hikâyeler
- ☐ Eski zamanlara dair kitaplar, mesela şövalyeler, Vikingler vb. gibi
- ☐ Hayvan hikâyeleri
- ☐ Atlarla ilgili kitaplar
- ☐ Çizgi romanlar
- ☐ Başka şeyler, mesela: _____

En sevdiğim kitap, en sevdiğim hikâye ya da ilginç bulduğum bir internet sayfası var. Adı şu:

Bir kitap ya da dergide geçen en sevdiğim kahraman var. Adı şu:

3. Nerede Okurum

Okumayı en sevdiğim yer ... (mesela yatak, açık hava, okul vb. ...)

4. Okudukların Hakkında Düşünür Müsün?

- ☐ Okuduklarım hakkında başkalarıyla konuşmaktan hoşlanırım.
- ☐ Başkalarının (mesela arkadaşlarımdan) bana okuyacak bir şeyler tavsiye etmesi hoşuma gider.

Okurken benim için özellikle önemli olan nedir?

Bölüm II: Okuma Çalıştırması

Okuma çalışması konusundaki ders önerileri, üç gruba ayrılır:

Okuma Becerileri

Ünite 20–23:

Burada olası alıştırma örnekleri sunulmaktadır. Öğretmenler bu alıştırma-
ları ana dilin özelliklerine ve sınıfın özel ihtiyaçlarına göre uyarlayabilirler.
Okuyanların kendilerini tamamen metnin içeriğine yoğunlaştırabilmesi için,
harfleri, kelimeleri ve kısa cümleleri okumak büyük ölçüde otomatikleşmiş
olmalıdır. Akıcı ve iyi okuma becerisi kazanmış olan öğrenciler için ise, bu
tür ödevler üzerinde çalışmak anlamlı değildir. Dolayısıyla bu öğrencilere bu
alıştırma süresi içinde kendi seçtikleri metin ve kitapları okuma fırsatı veril-
melidir (bkz. yukarıda No.9 “Serbest Okuma Saati”).

Akıcı Okuma, (Fluency)

Ünite 24:

İnsan bir metni belli bir tempoda okuduğunda, çok daha iyi anlar. Deneyim-
lere göre, okuyan kişi okumayı tekrar ettiğinde hem daha hızlı ve akıcı bir
biçimde okuyabilir, hem de içeriği daha iyi anlar. Burada da aynı şey geçer-
lidir: okuma süreci ne kadar otomatikleşmiş ise, okuyanlar metnin içeriği
üzerinde o kadar fazla yoğunlaşabilir ve içeriği daha iyi anlayabilirler.

Akıcı okuma çalışması, sık sık ve kısa süreli olmalıdır, örneğin üç ila dört
hafta boyunca her dersin başında 10–15 dakikalık bir çalışma şeklinde.
Akıcı okuma ya da fluency alıştırma-
larını, spordaki kondisyon çalışmalarına
benzetebiliriz ya da bir müzik enstrümanı eğitimindeki parmak çalıştırma
alıştırmaları ile karşılaştırabiliriz.

Okuma Stratejileri

Ünite 25–27:

Üçüncü Bölümde öğrencilere çeşitli metinlere bilinçli yaklaşmanın ve oku-
maya hazırlanmanın yöntemi öğretilir. Bir metni ele alarak üzerinde çalışma
yöntemi örnekler aracılığıyla anlatılır, ayrıca öğrencinin kimseden yardım
almadan metinleri özetleyebilmesi ve değerlendirebilmesi için çeşitli alıştır-
malar önerilir.

Okuma stratejileri, öğretmen tarafından derste anlatılır. Stratejiler tanıtıldı-
ktan sonra öğrencilere çeşitli metinler üzerinde her fırsatta alıştırma-
lar yapılır ve öğrenilenin oturması sağlanır. Derste o gün hangi metin işleniyorsa,
alıştırma için o metni ele almak, kolaylık sağlar.

Okuma stratejileri alanı için ayrıca bkz. “Ana Dil Eğitiminde Öğrenme Stra-
tejilerinin ve Tekniklerinin Öğretilmesi” (“Ana Dil Eğitimi için Didaktik Öne-
riler” serisinde Kitap 5). Burada Bölüm II ve Bölüm III’de, okuma konusunda
yararlı stratejiler önerilmektedir.

20

Harfleri Görür Görmez Tanırım

Hedef

Öğrenciler, harfleri ve heceleri ilk bakışta tanıma becerisi geliştirirler. Bu, okuma temposunu hızlandırmaya yarar.

1.–4. Sınıflar

10–15 dk.

Materyal:
Hangi alıştırma yapılacaksa,
ona uygun hazırlanmış olan kâğıtlar,
aşağıya bkz.

Süreç:

Ana dilde grafemleri (harfler) – özellikle de okul diline yabancı olan harfleri – ilk bakışta tanımak için çeşitli alıştırmalar vardır. Örnekler:

- Harf toplama (bkz. aşağıda Alıştırma a; görevler istenildiği gibi değiştirilebilir)
- Harfleri bitleştirme. Bu iş için üzerinde okunaklı bir biçimde alfabe yazılı olan iki ya da üç kâğıt şerit alınır. Bu kâğıt şeritleri yanyana ya da alt alta yerleştirmek ve yanlara doğru hareket ettirmek suretiyle sürekli yeni harf kombinasyonları elde etmek mümkündür.
- Harf gruplarını çabuk tanıma (bkz. aşağıda Alıştırma b).
- Heceleri bitleştirme (gene şeritlerle çalışılabilir – yukarıda “Harfleri Bitiştirme” kısmında anlatıldığı gibi).
- Alışılmış olanın dışında kalan yazıları okuma (bunun için öğretmen bir metni bilgisayarda farklı yazı tiplerine dönüştürebilir).

Açıklamalar:

- Doğal olarak bu alıştırmalarda öğrencilerin okul dilinde okuma-yazma öğrenirken karşılaşmadığı işaretler özel önem taşır. Bu konuyla ilgili olarak bkz. Giriş, Alt Başlık 1a.
- Alıştırmaların çoğu Eşli Çalışma için uygundur.
- Bu çalışma için gereken alıştırma kâğıtlarını büyük sınıf öğrencileri küçükler için hazırlayabilir.
- Büyük sınıf öğrencileri ana dillerindeki grafemleri tanımada hala zorluk çekiyorsa bu tür alıştırmalar elbette onlarla da yapılmalıdır.

Alıştırma a)

Kaç adet M harfi görüyorsun?

Bütün P harflerini bul! Ş harfleri 5’ten fazla mı yoksa az mı?

P K I D O E L Z Ş U Ç Y B D K İ Ğ E Ü A S E R F M
 Ö Ç İ Ş M L İ Ş P S N Ç E S Ğ Ü T R F G M S Ş İ Ü A
 E Ç R P E Y Ç O Ş E C A T U Y Ş K Ö U İ P Ğ İ R V D
 E A S Z B V N R T S A Ş Ğ T P E R M K İ D A İ Ç Ö
 C V A T Ğ R Ü A Z R E Ü I A Z S D G V F E P J H Ş
 Ü T A J Ö Ç G A E Z Y Ş Ç İ A Ğ I U R A Ü Ğ Ş M B
 A E Y U R Ö C V Z Ğ İ P O L I Y R L Ş P S N Ç E S Ğ
 Ü T R F G M S Ş İ Ü A E Ç R P E Y Ç O Ş E C A T U
 Y Ş K Ö U İ P Ğ İ R V D E A S Z B V N R T S A Ş Ğ T

Alıştırma b)

Aşağıdaki sözcüklerde ş, ğ ve ç harflerini ara.
Kaç tane buldun? Yaz.

ş ğ ç

uğur, açlık, aşama, yağmur, ağır, şaklaban, çalışkan, öğün,
yağcı, çanta, saçak, şapka, uğultu, açık, şaplak, çoban, saçma,
çağrışım ...

21

Sözcükleri Daha Hızlı Okuyabiliyorum

Hedef

Burada hedef, sözcükleri hızla tanıyabilmek için teker teker harfleri çözmek yerine sık rastlanan sözcük imgelerini bütün olarak zihne yerleştirmek ve bu tür bir sözcük dağarcığı (yani anahtar sözcüklerden oluşan dağarcık) geliştirmektir. Böylece okuma temposu hızlanır.

1.–4. Sınıflar

10–15 dk.

Materyal:
Alıştırmaya göre hazırlanmış kâğıtlar,
aşağıya bkz.

Süreç:

Ana dilde özellikle sık geçen sözcük imgelerini olabildiğince otomatik olarak tanıma hedefine ulaşmak için çeşitli alıştırmalar yapılabilir. Örnekler:

- Okumayı zorlaştıracı “engellere” rağmen okuma (bkz. aşağıdaki Alıştırma a).
- Sık geçen kısa sözcükleri bir bakışta tanıma (bkz. aşağıdaki Alıştırma b).
- Kaymış harfli sözcükleri okuma (bkz. aşağıda alıştırmaya c).
- Sık geçen sözcüklere kafiyeli karşılık bulma (ev-dev... gibi)
- Bir metinde – örneğin bir gazete makalesinde ya da bir hikâye fotokopisinde- sık geçen bir sözcük ya da sözcükleri bulma ve renkli kalemle boyama (örneğin “çok”, “veya” vb. gibi).
- Sözcükleri bitleştirme: Öğrencilere aslında birbiriyle ilişkili ama burada birbirinden ayrı ve karışık yazılmış sözcük çiftleri bulunan bir kâğıt verilir. Öğrencilerden birbiriyle ilişkili sözcükleri okla bitştirmeleri istenir (örneğin tamirci-kerpeten; köpek-havlamak .. vb. gibi).

Açıklamalar:

- Alıştırmaların çoğu eşli çalışma için uygundur.
- Bu çalışma türü için gerekli alıştırmaya kâğıtlarının çoğu büyük sınıf öğrencileri tarafından küçükler için hazırlanabilir.
- Büyük öğrenciler ana dillerinde sözcük tanımada hala güçlük çekiyorlar ise, bu tür alıştırmalar onlarla da yapılabilir.

Alıştırma a)

**Aşağıdaki cümleleri olabildiğince hatasız oku.
Bir seferden çok oku ve temponu hızlandır.**

Küçük kedi yavaşça balkona çıktı. Bütün istediği, balkon parmaklığına tırmaşıp hemen yakındaki ağaca atlamaktı. Hele bir ağaca atlasın, geriye kola!dı. Minik tırnaklarıyla ağacın gövdesine tutunup aşağıya kayarak ve sonuna bahçeye kavulacaktı. Doğruğu gülden beri bu evin içindeydi. Orafta büyümüttü. Annesi ve kardeşleri de o evde diler. Evdeyi insanlar onları okseliyordu. Mahalları, suvarı, kuşları he hazırdı. Ama küçük kezi, bahçedeki hayati merkezi ediyodu. Balkonun aşağıyı seyretilğinde, bir yığın başka baka kezi görüyor, onlara 'miyavv' diye selam veriyordu. İşte, tiki istediği, o kedilerle tanışmak, gniş bahçede onlarla koşup oynamaktı.

Alıştırma b)

Bir dosya kağıdı al. Kağıtla aşağıdaki metnin üzerini kapat. Şimdi bir an için en üst satırı aç ve ne okuduysan söyle. Ardından gene kısaca ikinci satırın üstünü aç ve böylece devam et. Bu alıştırmaı birden çok sefer tekrarla.

Nerede

Sadece çayıra

Olur mu, olmaz mı

Yine de aslında hiç kimse

Alıştırma c)

Burada harfler yerinden kaymış. Metni hatasızca ve hızlı bir biçimde okumayı başarana kadar birden çok sefer oku.

Burnumuzun direği

Bilzer, 10.000 kadar kokuyu birbirinden ayırdebedilir ve belleğmizide depolabayabiliriz. Kokuları ayırderebilmek, sadece tehlikeleri fakretmek ve örneğin yeniliebilen şeylerle yenilmeeyenleri birbirinden ayırmak bakımından önemli olmalka kalmaz, aynı zamanda koku duymuuz duygusal yaşamımızda da yakından balıdır – dolayısıyla çok farklı durumlarda ve ruh hallerini çok farklı kokularla birleştiririz. Koku alabilmeimiz için minciik koku molekülleri (moleküller, iki ya da daha fazla atomdan oluşan küçük parçacıklardır) varlığı yetrelidir. Bu moleküller, nefes aldığımızda hava ile birlikte burun boşluğunun üst kısmındaki koku alma mukozasına ulaşırlar.

Hedef

Bu alıştırma Öneri 20 ve 21'e bağlıdır ve orada yapılan çalışmayı cümle öğeleri alanına taşır. Sık karşılaşılan cümle öğelerinin tanınması, tamamlanması ve birbirine bağlanması, öğrencinin anlama ulaşmasını, dolayısıyla okuma sürecini kolaylaştırır.

1.-4. Sınıflar

10-15 dk.

Materyal:
Alıştırmaya uygun
olarak hazırlanmış kâğıtlar,
aşağıya bkz.

Süreç:

Ana dilde özellikle sık geçen cümle öğelerini olabildiğince akıcı biçimde tanımak ve yorumlamak için çeşitli alıştırmalar yapılabilir. Örnekler:

- Cüce cümleden dev cümleye (bkz. aşağıdaki Alıştırma a; en iyisi bunu da uzun kâğıt şeritlerle yapmalıdır).
- Cümleleri tamamlama (bkz. aşağıdaki Alıştırma b).
- Cümle parçalarını birleştirme: Bunun için öğretmen, ortasından bir çizgi ile bölünmüş bir kâğıt dağıtır. Sol tarafta 15 cümle başlangıcı yer almak-tadır, sağda ise – farklı bir sıralama ile! – bu cümlelerin geri kalan kısmı. Öğrencilerden, birbiriyle ilgili olan cümle başlangıcı ile sonunu bulup birleştirmeleri istenir. (Örnek: Yazın denize ... /... girmeyi severim).

Açıklamalar:

- Pek çok alıştırma, eşli çalışma için uygundur. Bu çalışma tipinde kullanılan alıştırma kâğıtlarının çoğunu büyük sınıf öğrencileri, küçük sınıflar için hazırlayabilir. Büyük çocuklar ana dillerinde cümle öğelerini kavramada hala yetersiz ise, bu tür alıştırmaları onlarla da yapmak elbette mümkündür.

Alıştırma a)

Aşağıdaki cümleleri peş peşe birden çok sefer oku.

Peter tuz serpti.

Peter gizlice tuz serpti.

Peter çaya gizlice tuz serpti.

Kardeşim Peter çaya gizlice tuz serpti.

Yaramaz kardeşim Peter çaya gizlice tuz serpti.

Yaramaz kardeşim Peter annemin sıcak çayına gizlice tuz serpti.

Alıştırma b)

Cümledeki eksik kısımları sağ tarafta gözünle bul ve yerine yerleştir.

Bugün Cuma _____ dersteyiz.	son
_____ çember halinde oturuyor.	Çocuklar
Öğretmen _____ anlatıyor.	bir hikaye

23

Okuduğumu Anlıyorum

Hedef

Cümle düzeyinde ve/veya kısa metin düzeyinde metni anlama çalışması.

1.-5. Sınıflar

10-15 dk.

Materyal:
Her bir alıştırmaya göre
farklı hazırlanmış kâğıtlar,
aşağıya bkz.

Süreç:

Tek cümle ve/veya kısa metin düzeyinde metni anlamak için çeşitli alıştırmalar yapılabilir. Örnekler:

- Metinlerle resimleri karşılaştırma. Bu amaçla örneğin iki kâğıt dağıtılır; birincisinin üzerinde sekiz cümle ya da kısa metinler vardır (No.1-8), ikinci kâğıtta ise sekiz resim vardır (a-h). Çocuklardan cümlelerle resimleri eşleştirmeleri istenir. (Örnek: "Metin 1 ile Resim d birbirine uyuyor").
- Metinleri düzene sokma (bkz. aşağıda Alıştırma a).
- Metinlerdeki hataları bulma (bkz. aşağıda Alıştırma b).
- Cümleleri anlama, anlayarak okuma çalışması: Bununla ilgili olarak örneğin 20 cümle içeren bir kâğıt verilir (Örnek: "Köpekler uçar". "Türkiye'de çeşitli diller konuşulur"). Her bir cümlenin yanına "doğru" ya da "yanlış" diye işaret konması istenir.

Açıklamalar:

- Alıştırmaların çoğu eşli çalışmaya uygundur.
- Bu çalışma tipinde kullanılan alıştırma kâğıtlarının çoğu büyük sınıf öğrencileri tarafından küçük öğrenciler için hazırlanabilir.
- Büyük öğrenciler kendi ana dillerinde okuduklarını anlamada hala yetersiz iseler, bu tür alıştırmalar elbette onlarla da yapılabilir.

Alıştırma a)

Burada birbirinden çok farklı iki metin karışmış. İki farklı renkte kalem al ve birbiriyle ilişkili olanların altını çiz.

Uzayın fethi, insanlığın eski bir rüyasıdır. Mick uyanık yatıyordu, kucağında Mo vardı. 1969 yılında Amerika'da üç astronot start aldı. Bir füzenin içinde aya gidiyorlardı. Mo deliksiz uyuyordu. Mo, Mick'in yumuşak kadifeden gorili. Mick nereye gitse, Mo'yu da beraberinde götürür. Aya ilk ayak basan insan, Neil Armstrong idi. Sadece okula götüremez. Öğretmenler, gorillerden hoşlanmıyor. Astronotlar, dünyaya dönerken yanlarında aydan topladıkları taşları da getirdiler.

Alıştırma b)

Aşağıdaki metinde 6 yanlış var. Yanlışları bul ve işaretle!

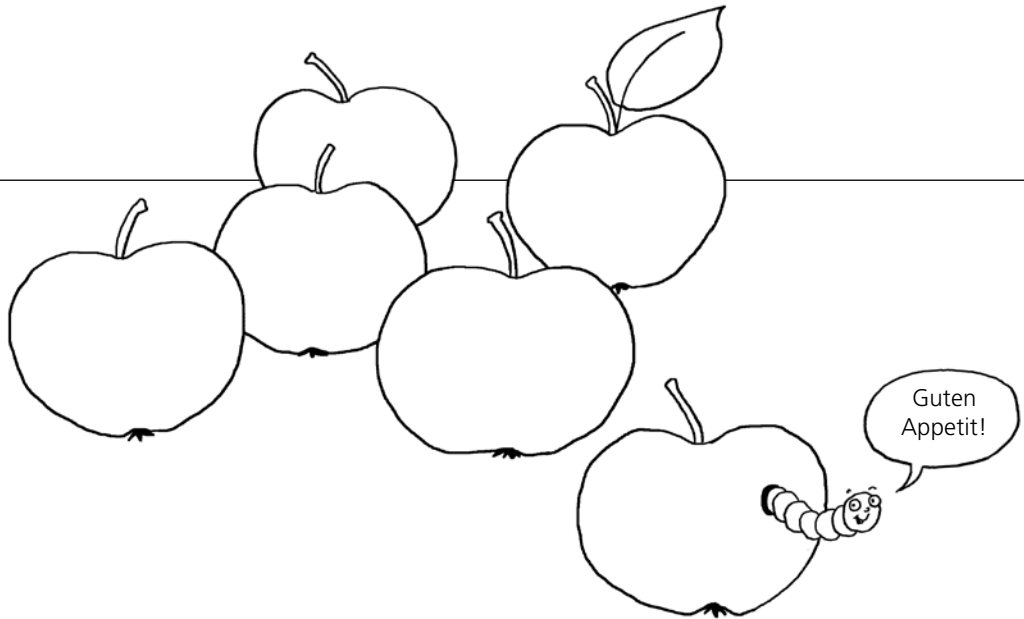
Elma kompostosu nasıl yapılır:

Malzemesi:

6 ekşi elma, şeker, tarçın, çok az su

Yapılışı:

Muzları al, kabuklarını soy ve küçük parçalar halinde kes. Şimdi bir kitap al ve içine az su doldur. Tencereyi çamaşır makinesinin üstüne koy ve içine elmalarla birlikte aşağı yukarı üç yemek kaşığı tuz at. Şimdi hepsini 8-10 dakika kadar orta ateşte uykuya yatır ve dibinin tutmaması için karıştır. Elma parçaları yeşil renk aldığı anda, komposto pişmiş demektir. Şimdi üstüne birazcık da benzin ekleyebilirsiniz.

24

Akıcı Okuma Çalışmaları

Hedef

Akıcı okuma (Fluency) çalışmasının hedefi, okuma yetkinliğini artırmaktır. Yüksek akıcılık düzeyi (akıcı ve hatasız okuma) ile okuma becerisi arasında doğrudan bir bağ bulunduğu, açıktır. Önemli olan, alıştırmaların uzunca bir süre boyunca yapılması (ana dil derslerinde en az 4–6 hafta) ve her bir çalışmanın 10–15 dakika sürmesidir. Akıcı okuma çalışmasına ayrılan zamana değer, zira öğrenciler kendilerinin de hızla fark edeceği bir ilerleme kaydederler ve okumadaki başarıları, öğrencilerin özgüvenini artırır.

Ana dil derslerindeki öğrenciler farklı yaş ve yetkinlik seviyesinde olduğu için, çalışma metinleri en az üç farklı seviyede hazırlanmalıdır.

1.–9. Sınıflar

10–15 dk.

Materyal:

Farklı yaş ve seviye grupları için hazırlanmış metinler; hem okuma kağıdı hem de kontrol kağıdı şeklinde hazırlanmalıdır, kontrol kağıdında okuma süresi ve geri bildirim için öğrencinin kendi kendini değerlendirme soruları yer almalıdır (bu konuyla ilgili olarak ve metinlerin kapsamı hakkında aşağıya bkz.); kronometre.

Süreç:

- Bir kaç hafta sürecek olan akıcı okuma çalışma başlamadan önce öğretmen, öğrencilere bu çalışmanın hedefi ve aşamaları hakkında bilgi verir. Bunu yaparken, ana dilde okuma çalışmasının örgün eğitimdeki okuma becerisi için de yararlı olduğuna dikkat çeker. Bu giriş aşamasında, öğrencilerin örgün eğitimdeki derslerden aşına oldukları deneyim ve tekniklerin dile getirilmesinde de yarar vardır.

Hinweise zur konkreten Durchführung:

- Alıştırmalar başlamadan önce öğrencilere ayrıntılı talimat vermek, çocukların mümkün olduğunca kendi başlarına çalışabilmeleri bakımından önemlidir. Öğretmen bu sayede, tek tek öğrencileri yakından gözlemlemek, onlara eşlik etmek ve danışmanlık yapmak için daha fazla zaman bulur.
- Bu çalışmada dikkatle dinlemek, iyi okumak kadar önemlidir. Dinlemeye odaklanma konusu, daha önce sınıfta açıklanmalı ve çalıştırılmalıdır (birisini sesli okur, diğerleri okumadaki hataları işaretler). Önemli: Burada meselenin, “en hızlı kim okuyor yarışması” olmadığı, hatasız ve anlaşılır bir biçimde sesli okumanın esas alındığı vurgulanmalıdır (bkz. aşağıda Açıklamalar kısmı).
- Akıcı okuma, tandem şeklinde çalıştırılır. Tandemler, aynı seviye ve yaş grubundan iki öğrenciden oluşur. Eşleştirilen öğrenciler arasında okuma becerisi bakımından çok büyük farklar olmamalıdır.
- Hatasız okumaya ve okuma temposuna dikkat edilir. Bu nedenle bu çalışma sırasında kronometre kullanılabilir (tavsiye edilen süreler için aşağıya bkz.).
- Öğrencilerin yaşına ve öngörülen çalışmanın yoğunluğuna göre, her okuma çalışması öncesinde, esas olarak hangi özelliğe ve hangi potansiyel hatalara dikkat edilmesi gerektiği kararlaştırılır:
 - Okumada akıcılık (tutukluklar)
 - Hatasız okuma (dil sürçmeleri, atlamalar, yanlış okunan sözcükler vb.)
 - Okumada anlaşılabilirlik (heceleri yutma, doğru yükseklikte ses tonu vb.)
 - Okumada ifade (monoton okuma, noktasız virgülsüz okuma vb.)

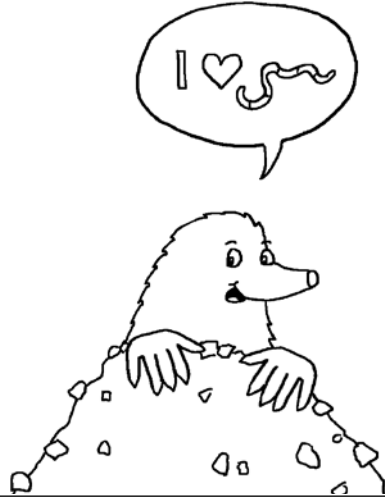
- Her bir tandem ikilisine sadece tek bir metin verilir, bunun biri okuma kâğıdı, diğeri ise kontrol kâğıdıdır (bkz. aşağıdaki örnek). Her yaş grubu ve seviyeden öğrencinin kendine uygun eğitimi alabilmesi için farklı seviyelerde metinler hazırlanmalıdır. Tandemler kimin önce okuyacağını (Öğrenci 1) ve kimin dinleyeceğini (Öğrenci 2) kendi içlerinde kararlaştırır.
- Öğrenci 1, metni bir kere okur ve sonra kâğıdın alt kısmında yer alan soruları cevaplar (zorluk değerlendirmesi; “bir dahaki sefere şunu yapmak istiyorum”). Öğrenci 2, Öğrenci 1’in okumak için kullandığı zamanı ölçer, bunu kontrol kâğıdına not eder ve geri bildirimde bulunur. (“Sana tavsiyem ..”).
- Öğrenci 1, metni ikinci ve üçüncü kere okur. Her okumanın ardından yukarıda anlatıldığı gibi kendi kendini değerlendirme, zaman ölçümü ve geri bildirim yapılır.
- Rol değişimi: şimdi Öğrenci 2 aynı metni (ya da aynı seviye grubundan başka bir metni) üç kere okur ve bu sefer de
- Öğrenci 1 zamanı ölçerek geri bildirimde bulunur.
- Kontrol kâğıtları toplanır. Ve böylelikle dinleyenlerin tuttuğu düzenli kayıtlar sayesinde, sesli okumada ilerlemeyi belgeleyen bir tür günlük oluşur.
- Düzenli aralıklarla sınıf ortamında sesli okumayı değerlendirme sohbetleri yapılmalıdır: Ne gibi ilerlemeler kaydettiniz, dikkatinizi çeken ne oldu vb. gibi.

Açıklamalar:

- Bu çalışmanın hedefi, asla öğrencilerin metinleri çok hızlı okuması, aralarında okuma yarışı yapılması değildir. Nitekim bu nedenle öğrencilere yaş ve beceri seviyelerine uygun süreler tanınır. Okumaya ilk başlayanlar için bu süre, dakikada 65 kelime olup, biraz daha iyi okuyanlar için dakikada 100 kelime; ileri seviyedekiler için ise dakikada aşağı yukarı 130 kelimeden oluşur.
- Metin uzunluğu: metinler, aşağı yukarı 90 saniye içinde okunabilmelidir. Bu hesaba göre: Seviye 1 için aşağı yukarı 100 kelimelik; Seviye 2 için aşağı yukarı 150 kelimelik ve Seviye 3 için de 200 kelimelik bir metin kullanılması gerekir.
- Her okuma kâğıdı ile kontrol kâğıdında kendi kendini değerlendirme, zaman ölçümü ve “sana tavsiyem” konularında sorular yer almalıdır. Bkz. aşağıdaki örnekler.
- Hem verimlilik hem de sürdürülebilirlik açısından optimal çözüm, ana dil derslerinde uygulanan akıcı okuma çalışmalarının örgün eğitim dersleri ile (ya da en azından bazı sınıf öğretmenleri ile) eşgüdümlü olarak yapılması olur. Her halükarda sınıf öğretmenlerine başvurarak öğrencilerin örgün eğitimde hangi alıştırmaları yapmış olduğunu açıklamalarını ve mümkünse bunu kullanılan dil öğretme araçları üzerinden göstermelerini istemek, yararlı olacaktır.
- Sesli okumaları belli aralarla kayda almak, işe yarar. Böylece çalışma programı süresince bir tür sesli okuma biyografisi oluşur: okumayı yapan çocuklar, ses kayıtlarını peşpeşe dinlemek suretiyle okumada kaydettikleri ilerlemeyi hem işitsel olarak izleyebilir hem de tutanaklarda işaretlenen hata sayısının azaldığını da gözleriyle görebilirler.

Örnek Okuma Kâğıdı

(Orta Seviye, 156 Kelime)

Köstebekler

Köstebekler yeraltında yaşar. Boyları genellikle 12 santimi bulur. Köstebeklerin gözü pek iyi görmez. Minicik düğme gibi gözleri sadece açık ve koyu tonlar arasındaki farkı algılar. Zaten fazlasına da gerek yoktur, çünkü köstebekler zaten yerin altında yaşarlar. Köstebeklerin işitme duyusu da pek gelişmiş değildir. Ama köstebekler, tüyleriyle "duyar". Tüyleri aracılığıyla en küçük bir sarsıntıyı, titreşimi, hareketi, hatta hava değişikliğini algılarlar. Dolayısıyla bir köstebek, yeraltında oyduğu tünellerden her hangi birine bir solucan düştüğünde hemen farkeder. Köstebekler, bir çeşit vardiya usulüyle yaşar ve çalışırlar: Bir köstebek, yerin altında 4 saat boyunca yol kazar, avcılık yapar, yemek yer. Bu çalışmanın ardından da tastamam 4 saat boyunca uyur. Her vardiya günde üç kez aynen bu şekilde tekrarlanır. Köstebekler, yerin altında 200 m kadar uzunlukta ve yüzeyin 70 cm kadar altında son derece karmaşık tüneller kazarlar. Bir köstebek toprak altında kendine bir "yatak odası" dışında, ayrıca bir yuva ve kiler de kazar. Ama tünellerin büyük kısmı, "solucan tuzağı"ndan başka bir şey değildir.

Bu metni okumak, benim için:

- ☐ çok kolay
- ☐ kolay
- ☐ zor
- ☐ çok zor

Bir dahaki sefere şunları yapacağım:

- ☐ Daha doğru okumayı deneyeceğim.
- ☐ Daha akıcı okumayı deneyeceğim.
- ☐ Gene böyle iyi okuyacağım.
- ☐ ...

Örnek Kontrol Kâğıdı

Köstebekler

Köstebekler yeraltında yaşar. Boyları genellikle 12 santimi bulur. Köstebeklerin gözü pek iyi görmez. Minicik düğme gibi gözleri sadece açık ve koyu tonlar arasındaki farkı algılar. Zaten fazlasına da gerek yoktur, çünkü köstebekler zaten yerin altında yaşarlar. Köstebeklerin işitme duyusu da pek gelişmiş değildir. Ama köstebekler, tüyleriyle "duyar". Tüyleri aracılığıyla en küçük bir sarsıntıyı, titreşimi, hareketi, hatta hava değişikliğini algılarlar. Dolayısıyla bir köstebek, yeraltında oyduğu tünellerden her hangi birine bir solucan düştüğünde hemen farkeder. Köstebekler, bir çeşit vardiya usulüyle yaşar ve çalışırlar: Bir köstebek, yerin altında 4 saat boyunca yol kazar, avcılık yapar, yemek yer. Bu çalışmanın ardından da tastamam 4 saat boyunca uyur. Her vardiya günde üç kez aynen bu şekilde tekrarlanır. Köstebekler, yerin altında 200 m kadar uzunlukta ve yüzeyin 70 cm kadar altında son derece karmaşık tüneller kazarlar. Bir köstebek toprak altında kendine bir "yatak odası" dışında, ayrıca bir yuva ve kiler de kazar. Ama tünellerin büyük kısmı, "solucan tuzağı"ndan başka bir şey değildir.

(Kelime sayısı: 156, Tavsiye edilen süre: 1 dakika 30 saniye)

Okuma süresi: 1. Okuma _____ dakika _____ saniye
Okuma süresi: 2. Okuma _____ dakika _____ saniye
Okuma süresi: 3. Okuma _____ dakika _____ saniye

Sana önerim:

- ☐ Daha doğru okumaya çalış.
- ☐ Daha akıcı okumaya çalış.
- ☐ Gene böyle iyi oku.
- ☐ Başka: ...

25

Okumaya Başlamadan Önce
Uygulanacak Stratejiler

Hedef

Öğrenciler, önlerindeki okuma ödevine nasıl hazırlanacaklarını bilirlerse, okuma ve okuduğunu anlamada başarı şansı da o oranda artar. Aşağıdaki alıştırma sayesinde öğrenciler okumaya hazırlık için yararlı stratejiler öğrenir ve uygulayabilirler.

3.–9. Sınıflar

30 dk.

Materyal:

Derste işlenen güncel metinler, kısa hikâyeler, bilgi içeren metinler, kitaplar, dergiler. 2–5 farklı yaş seviyesi ve yeterlik seviyesi için materyal hazır bulundurulmalıdır.

Süreç:

- Giriş, ön bilgilendirme: Öğretmen, öğrencilere bir metni okumaya başlamadan önce bu metni üç adımda değerlendirme ve tanıma yöntemini somut bir örnek üzerinden açıklar. Bu amaçla metinle ilgili şöyle sorular sorulur:
 - Bu metinden ne bekliyorum; hangi okuma biçimi burada anlamlı olurdu (yani metne göz gezdirmem yeterli midir; metni son ayrıntısına kadar anlamak zorunda mıyım; sadece belli bir bilgiyi mi bulmalıyım)?
 - Bu metni hangi metin türüne dâhil edebiliriz?
 - Metin hangi zorluk derecesinde görünüyor? Zorluklar nerede olabilir? Bu zorlukların üstesinden gelmek için ben ne yapabilirim?
 - Bu metni anlamak için ön bilgilere ihtiyacım var mı?
- Aşağıdaki çalışma ve bundan sonraki alışırmalar için öğrencilere yazılı olarak verilecek ya da öğrencilerin tahtadan bakarak yazacağı şu adımlar geçerlidir:
 - Konu ve metin türünü tanımak:** metnin özelliklerini bilinçli bir biçimde algılamak (resimler, çizelgeler, başlıklar vb.).
 - Ön bilgileri bilinçli biçimde ele almak:** konuyla ilgili anahtar kelimeleri not etmek, içerik konusunda tahminde bulunmak, sorular sormak.
 - Bir okuma denemesi yapmak:** Bir kaç cümle dikkatle okunur ve bunun ardından da bütün metni en iyi şekilde nasıl okumak gerektiği ve bunun için ne kadar zamana ihtiyaç olacağı üzerinde düşünülür.
- Bu aşamada öğrencilere farklı (yaş ve seviyeye göre farklı hazırlanmış) metinler dağıtılır ve öğrenciler, bu üç adımı bağımsız bir şekilde gerçekleştirebilirler. Bu hem bireysel hem de eşli çalışma olarak yapılabilir.
- Alıştırmanın sonunda bu yöntem ile ilgili deneyimler sınıfta kısaca tartışılır.

Açıklamalar:

- Bu türden alışırmaları, elbette bir seferden fazla ve farklı metinler üzerinden yapmak gerekir.
- 25–27 sayılı alışırmalar, birbiriyle yakından ilişkilidir ve öğrencilere de bu şekilde sunulması ve çalıştırılması gerekir.
- Yukarıda tarif edilen adımlar, 26 ve 27 sayılı alışırmalardaki adımlar ile birlikte “Okuma Stratejileri” başlıklı bir çalışma kâğıdında toplanabilir.

Hedef

Öğrenciler, okuma becerilerini geliştirmek için önce “zor” kelimeler ve metin pasajları ile bilinçli bir biçimde ve hedefe yönelik olarak haşır neşir olmayı öğrenmelidir. İkinci olarak ise, öğrencilere bir metnin içerdiği anafikir konusunda bilinç kazandırmak gerekir (metinde işlenen ana konu nedir, metnin anafikri hangisidir?).

3.-9. Sınıflar

30 dk.

Materyal:

Derste işlenen güncel metinler, kısa hikâyeler, bilgi içeren kitaplar, dergiler. 2-3 farklı yaş ve yeterlik seviyesi için materyal hazır bulundurulmalıdır.

Süreç:

- Öğretmen, metindeki zorlukların üstesinden nasıl gelineceğini ve metnin anafikrine nasıl ulaşılacağını bir ya da birkaç örnek ile gösterir. Burada en iyi yöntem, öğretmenin somut adımları bizzat atması ve bunu yaparken de “yüksek sesle düşünmesi” dir.
- En önemli şu iki adım öğrencilere ya yazılı olarak verilir ya da tahtaya yazılır:
 - **Zor yerleri saptamak, açıklamak ve anlamak**, Bilinçli okuma, tekrar tekrar okuma, açıklamayı metnin kendi içinde arama, ansiklopedi, sözlük ve internetten yardım alma.
 - **Anafikirleri seçebilmek**: Metni anlamlarına göre bölümlere ayırma, tek tek bölümler için başlıklar bulma, anahtar kelimeleri not etme.

- Bu yöntem herkes tarafından anlaşıldıktan sonra öğrencilere (yaşa ve seviyeye göre farklı) metinler dağıtılır ve öğrencilerden zorlukların üstesinden gelmek ve metnin anafikrini anlamak için yukarıdaki iki adımı kendi başlarına uygulamaları istenir. Bu çalışma bireysel olarak ya da eşli olarak yapılabilir.
- Çalışmanın sonunda bu yöntemle ilgili deneyimler kısaca paylaşılır.

Açıklamalar:

- Bu türden alıştırmalar, elbette bir seferden fazla ve farklı metinler üzerinde yapılmalıdır.
- 25 –27 sayılı alıştırmalar, birbiriyle yakından ilgilidir ve öğrencilere de bu bağlam içinde sunulmalı ve çalıştırılmalıdır.
- Yukarıda tarif edilen adımlar, 25 ve 27 sayılı alıştırmadaki adımlar ile birlikte, “Okuma Stratejileri” başlıklı bir çalışma kâğıdında toplanabilir.
- Anafikri kavramak için gerekli strateji ve öneriler, ayrıca “Ana Dil Eğitiminde Öğrenme Stratejilerinin ve Tekniklerinin Öğretilmesi” (“Ana Dil Eğitimi için Didaktik Öneriler” Kitap 5) de mevcuttur; bkz. aynı kitapta Ünite 9 “Metinde Önemli Yerleri İşaretlemek”.

27

Okumadan Sonra Uygulanacak Stratejiler

Hedef

Önce öğrenciler bir metni okuyup bitirdikten sonra nasıl özetleyebileceklerini öğrenmelidir. Bu amaçla metin türüne bağlı olarak farklı özetleme biçimleri tanıtılır. İkinci olarak ise öğrenciler, bir metnin kalitesini kendi başlarına değerlendirmeyi ve vardıkları sonucu gerekçelendirmeyi de öğrenmelidirler.

3.–9. Sınıflar

30 dk.

Materyal:

Derste işlenen güncel metinler, kısa hikâyeler, bilgi içeren kitaplar, dergiler. 2–3 farklı yaş grubu ve yeterlik seviyesine uygun materyal hazırlanmış olmalıdır.

Süreç:

- Öğretmen, içerikleri farklı biçimde özetleme yollarını açıklar ve örnek olarak kendisi bir özetleme yapar. Özetleme, farklı metinler kullanılarak yapılmalıdır (2–3 farklı zorluk seviyesinde, 2–3 farklı metin türü: mesela bilgi içeren metin, hikâye). Hemen ardından da sınıfta metin değerlendirilmesi ve değerlendirmeyi gerekçelendirme üzerinde tartışılır ve bu kanuda alıştırmalar yapılır.
- Bunu izleyen çalışmada ise, öğrencilere yazılı olarak dağıtılan ya da öğrencilerin tahtadan çektiği şu adımlar, öğrenciler tarafından iyice anlaşıldığından emin olduktan sonra uygulamaya geçilir:
 - **İçerikleri Özetleme:** Her metne göre farklı biçim kullanılır, mesela çizelge, kronolojik liste/zaman şeridi, rol oyunu, anladığını kendi kelimeleriyle anlatma, grafik tasvir vb. gibi.
 - **Metinleri Değerlendirme:** Okumadan sonra aşağıda sayılan türde sorular cevaplandırılmalı ve tartışılmalıdır: Metin hoşuna gitti mi? Neyi ilginç buldun, senin için yeni olan neydi? Metnin içeriğiyle ilgili olarak sen ne düşünüyorsun? Bu metni kime tavsiye ederdin?
- Herkes ne yapılacağını iyice anladıktan sonra, öğrencilere (yaşa ve seviyeye göre farklı) metinler dağıtılır ve öğrencilerden yukarıdaki iki adıma uygun olarak kendi başlarına bir özet yapmaları ve değerlendirmede bulunarak bunu gerekçelendirmeleri istenir. Bu çalışma bireysel olarak ya da eşli yapılır.

Açıklamalar:

- Bu tür alıştırmalar elbette bir seferden çok ve farklı metinler kullanılarak yapılmalıdır.
- 25–27 sayılı alıştırmalar birbiriyle yakından ilişkilidir ve öğrencilere de bu bağlam içinde sunulmalı ve çalıştırılmalıdır.
- Yukarıda tasvir edilen adımlar, 25 ve 26 sayılı alıştırmadaki adımlar ile birlikte, “Okuma Stratejileri” başlığı altında bir okuma kâğıdında toplanabilir.
- Özetleme konusundaki strateji ve önerileri, “Ana Dil Eğitiminde Öğrenme Stratejilerinin ve Tekniklerinin Öğretilmesi” kitabında (“Ana Dil Eğitimi İçin Didaktik Öneriler” Kitap 5) bulmak mümkündür; bkz. orada Ünite 10 “İyi Özet Çıkarmak”.

Bölüm III: Edebiyat ve Kültür Eğitimi

Es gibt zahlreiche Formen, wie das literarische Verstehen im Unterricht gefördert werden kann.

Unterrichtsvorschläge 28–30

Ana dil eğitiminin önemli bir hedefi de, öğrencilerin ana dillerinin güzelliğini fark etmesini sağlamak, onlara kendi ülkelerinin kültür zenginliğinin kapılarını açmak ve kendi kültürlerinin edebiyat ürünlerini – masallar, hikâyeler, anlatılar, şiirler vb. gibi – tanıtmaktır. Her bir ülke, her bir kültür, eşsiz anlatılar, efsaneler, masallar ve kuşaktan kuşağa aktarılan hikâyelerden oluşan zengin bir hazineye sahiptir.

Öğrencilerin çoğu bu metinlerin içeriğini zihinlerinde canlandırabilmek için yardıma ihtiyaç duyar. Özellikle iki grup öğrenci için böyle bir yardım gereklidir: eğitimi zayıf ailelerden gelen ve dolayısıyla kendi ülkesinin edebiyatı ile evde tanışmış olmayanlar ve kendi ülkelerini pek tanımayan, oraya sadece arada sırada tatile giden çocuklar. Bu öğrenciler, diyelim ki olayın geçtiği yerlerin neresi olduğunu bilmedikleri gibi, olay kahramanlarını ve bu kahramanların arasındaki ilişkiyi de hiç duymamışlardır (örneğin efsanevi Rozafa figürü Arnavutluk'taki her çocuğun tanıdığı bir kişiliktir, fakat Arnavut göçmen çocukları arasında bilinmez). Ayrıca köken ülkedeki değerler, göç edilen ülkedekinden farklı olabildiği için, edebiyat da kısmen daha farklı normlara, geleneklere, rol dağılımlarına, ritüellere ve davranış biçimlerine dayanır. Bu tür kültürel farklılıklar da, öğrencinin metni anlamasında sorun yaratabilir ve huzursuzluk doğurabilir.

Aşağıda, ana dil dersi öğretmenlerinin öğrencilere edebiyat metinlerini, yani dilin sanatsal olarak kullanıldığı metinleri nasıl tanıtabileceğini ve öğrencilerin edebiyatı anlaması için nasıl bir çalışma yaptırabileceğini örneklerle göreceksiniz.

Hedef

Öğrencilere, ana dillerinin güzelliğini duyarak yaşama fırsatı verilmelidir. Dinlemek, öğrencileri ana dillerindeki edebiyatın tınısına, ritmine, melodisine kulak vermeye; edebiyat dilinin estetiğinden zevk almaya karşı duyarlı kılar. Dinleme deneyimi için mesela şiirlerden yararlanılabilir; şiirleri www.lyrikonline.org isimli internet platformunda bulmak mümkündür (aşağıya bkz.).

5.-9. Sınıflar

30-45 dk.

Materyal:
Mümkünse internet erişimi,
mümkünse printer cihazı

Süreç:

- İnternet platformu www.lyrikonline.org erişimi ile seçenek: Öğretmen internet sayfasını tanıtır. Ardından ikili gruplar oluşturulur. Gruplara, şiir platformunda kendi ana dillerinde özellikle hoşlarına giden bir şiir aramaları söylenir. Şiir bulunduktan sonra bu şiiri sınıfa sunmaları ve aşağıdaki sorular türünden sorular sorarak sınıfta tartışmaları istenir:
 - Bunun bir şiir olduğunu nereden anlarız?
 - Şiirin ana teması nedir?
 - Hangi kelimeler ya da cümleler kulağa özellikle hoş geliyor?
 - Bu şiirde hakim olan duygu hangisidir?
 - Bu şiire hangi renkler ya da hangi müzik yakıştırdı?
 - Bu şiir özellikle kimin hoşuna giderdi?
- Şayet ana dil eğitimi sınıfında bilgisayar yoksa, bu araştırma ev ödevi olarak da verilebilir. Şiirin ses kaydı, öğrenciler tarafından mesela cep telefonuna ses dosyası olarak aktararak okula getirilebilir.
- www.lyrikonline.org yerine ya da buna ek olarak başka sesli okuma kaynaklarından da yararlanılabilir, başka metinler de dinlenebilir ve üzerlerinde çalışılabilir: çocuk tekerleme ve şiirleri, kısa hikâyeler, fıkralar vb. gibi. Bunlar öğretmen, anne babalar, öğrenciler (iyice hazırlandıktan sonra) tarafından da okunarak istenirse ses kaydı alınabilir ve böylece ses dosyalarından oluşan bir koleksiyon- mesela bir CD olarak- hazırlanabilir (bkz. bununla ilgili olarak Ünite 10, Başkaları İçin Sesli Güzел Okuma).

Açıklamalar:

- www.lyrikplatform.org adresli şiir platformu hakkında: gerçekten de tam bir hazine olan bu web sitesinde 60 tan fazla dilde şiirler sunulmaktadır. Şiirleri şairler kendi sesleriyle okumakta ve sitede ayrıca şairlerin biyografisiyle ilgili bilgiler de yer almaktadır. Genellikle şiirin Almanca çevirisine ya da web sitesinin hizmet verdiği öteki dillerdeki çevirisine de yer verilmektedir. Web sitesinin kullanımı hakkında: önce arama dili seçilmeli, ardından da "ara" hanesinden şiirleri hangi dilde duymak istiyorsanız o dilin adı girilmelidir.

Seçenekler:

Bu konuda internet ortamında çok çeşitli ek aramalar yapmak mümkündür, örneğin:

- Metinlerin (genellikle çevirisi ile birlikte) çıktısı alınarak fotokopisi çekilir, böylece dil karşılaştırmaları ve dil incelemeleri yapmak da mümkün olur.
- Öğrenciler en sevdikleri şiiri okumak için alıştırma yapar ve sonra sınıfın önünde bu şiiri okurlar.
- Öğrenciler, başka dillerde de şiir dinlerler, özellikle güzel buldukları bir dinleme deneyimini seçer ve /veya kendi dilleriyle karşılaştırmalar yaparlar (tını, konuşma ritmi, melodi, tempo vb. açılarından).

29

Kitaplarda Geçen Karakterler

Hedef

Proje, öğrencilerin bir metinle (hikâye ya da kitapla) duygusal bağ kurmasını destekler. Okuma sırasında öğrenciler kitaptaki ana karakterin ya da bir başka önemli karakterin portresini çizmek için o karakter üzerinde yoğunlaşırlar; karakterin başından geçenlere, çektiği acılara derinlemesine eğilirler. Bu derinleşme ve özdeşleşme sayesinde de öğrenciler kitaptaki olayları kendi zihinlerinde canlandırabilir, karakterler arası ilişkileri daha iyi anlayabilirler.

1.-6. Sınıflar

aşağı yukarı 45 dakika

Materyal:
Hikâye, anlatı ya da bütün
kitap (resimli kitap da olabilir);
kâğıt ve boyalı kalem.

Süreç:

- Bir hikâye ya da kitabı okurken ya da okuyup bitirdikten sonra (sesle okunan bir kitap ya da resimli bir kitap da olabilir) öğrenciler ana karakterin ya da birden çok karakterin bir portresini çıkarır. Bu çalışma bireysel olarak ya da eşli olarak yapılabilir. Portrede yer alabilecek özellikler önceden konuşulur; örneğin:
 - Karakterin oturduğu ev nerededir?
 - Karakterin dış görünüşü nasıldır?
 - Karakterin iyi yaptığı şeyler nelerdir, yapamadığı şeyler nelerdir?
 - Karakterin dertleri nelerdir?
 - Bu karakterin ailesi hakkında ne biliyorsun?
 - Bu karakter için önemli kişiler hangileridir?
 - Bu karakterin arkadaşın olmasını ister miydin, evetse niye ve hayırsa niye?

- Yazılı cevapların yanı sıra portrede bir de çizim olmalıdır.
- Sonunda portreler önce grup içinde, sonra da sınıfta beraberce tartışılır, birbiriyle karşılaştırılır ve eksikleri tamamlanır.

Hikâyedeki karakter ne yapıyor?

(Genellikle metinde yer alır.)

Was tut die Figur in der Geschichte?

(Steht meist im Text)

Açıklamalar:

Bu projeyi elbette 7–9 sınıf öğrencileriyle de uygulamak mümkündür; büyük öğrencilerle çalışırken belki bilişsel bir yaklaşım benimsemek daha doğru olabilir (karakter hakkındaki açıklamaları yazılı olarak paylaşmak, kitap karakterine kurgusal olarak e-posta göndermek ya da onunla röportaj yapmak vb. gibi).

Hedef

Bu alıştırma, öğrencilerin imgelem gücünü geliştirir, onları kendi iç âlemlerine eğilmeye, bir eylem ya da duyguyu zihinlerinde canlandırmaya yönelir. Zihinde canlandırma, bir metni anlamının önemli bir unsurudur. Çoğu öğrenci, kendilerine televizyondan almış oldukları gibi hazır bir görüntü sunulmadıkça, bir yeri (ya da kişiyi ya da duyguyu) hayallerinde canlandırmada güçlük çeker.

1.–9. Sınıflar

45 dk.

Materyal:

Hikâye ya da anlatı (farklı seviyeler için mümkünse 2–3 farklı metin)

Süreç:

- Öğretmen hikâyeyi yüksek sesle okur. Hikâye bütün yaş seviyelerine uygun ise, sınıf ortamında okunabilir; değil ise farklı, yaş gruplarına uygun hikâyelerle çalışılır.
- Sınıf ortamında (ya da yaş grubu ya da seviye grubunda) içerik tekrar anlatılır ve içeriği anlama ile ilgili sorular cevaplandırılır. Karmaşık metinlerde önceden bir kopya dağıtılarak öğrencilerin hazırlanması sağlanır.
- Okuma bittiğinde öğrencilerden gözlerini yummaları, hikâyedeki olayın geçtiği önemli bir yeri tıpkı bir filmde olduğu gibi zihinlerinde canlandırmaları istenir. Bu zihinde canlandırmaya şu tür sorular sorarak yardımcı olunur (aşağıdaki örnek, hikâyede geçen bir oda ile ilgilidir):
 - Pencere var mı?
 - Kapılar nerede?
 - Hangi mobilyalar var?
 - Oda karanlık mı, lamba mı yanıyor yoksa içerde gün ışığı var mı?
 - Duvarlarda resim asılı mı?
 - Sen bu odada kendini nasıl hissediyorsun; neden?
- Aradan bir kaç dakika geçtikten ve öğrencilerin hepsi zihinlerinde oda görüntüsünü canlandırdıktan sonra, odanın bir planını çizer ya da odayı nasıl hayal ettiklerini yazarlar ya da o odada olsalardı kendilerini nasıl hissederdilerdi sorusunu yazılı olarak cevaplarlar.
- Bunun ardından kendilerine bir eş seçer ve sonuçları tartışır. Gerek görülürse (mesela belirsiz kalmış bir şeyin açıklığa kavuşturulması gibi) öğrencilere ödevin üstünden geçmeleri için biraz daha zaman tanınır.
- En sonunda metinler ve çizimler, sınıf ortamında toplu olarak karşılaştırılır ve tartışılır.

Seçenekler:

- Bu alıştırma birden fazla sefer yapılmalıdır.
- Bu alıştırmayı ruh halleri, duygular ya da kişilerle ilgili olarak da (yani sırf bir mekânla ilgili olarak değil) yapmak mümkündür.

Kaynakça

- Bertschi-Kaufmann, Andrea (yay.haz.) (2007): Lese-kompetenz – Leseleistung – Leseförderung. Grundlagen, Modelle und Materialien. Seelze- Velber und Zug: Kallmeyer & Klett und Balmer.
- Bibliomedia, QUIIMS (2005): Sprachenvielfalt in Schule und Bibliothek, Solothurn: Bibliomedia.
- Kruse, Gerd; Maria Riss; Ursula Rickli; Thomas Sommer (2010): Lesen. Das Training 1. Bern: Schulverlag plus.
- Kruse, Gerd; Maria Riss; Thomas Sommer (2012): Lesen. Das Training 2. Bern: Schulverlag plus.
- Kruse, Gerd; Maria Riss; Thomas Sommer (2013): Lesen. Das Training 3. Bern: Schulverlag plus.
- Isler, Dieter (2005): Schule und Bibliothek – Zusammenarbeit vor Ort. In: Leseforum 14/2005, S. 51– 53. Link: www.leseforum.ch/myUploadData/files/14_Bulletin_2005.pdf
- Riss, Maria (2012): Alles und Nichts. Didaktischer Kommentar. Bern: Schulverlag plus.
- Rosebrock, Cornelia et al. (2011): Leseflüssigkeit fördern. Lautleseverfahren für die Primar- und Sekundarstufe. Seelze: Kallmeyer & Klett.
- Rosebrock, Cornelia; Daniel Nix (2008): Grundlagen der Lesedidaktik und der systematischen schulischen Leseförderung. Baltmannsweiler: Schneider Hohengehren.
- Spinner, Kaspar (2007): Lesen als ästhetische Bildung. In: Andrea Bertschi-Kaufmann (yay.haz.): Lese-kompetenz – Leseleistung – Leseförderung. Seelze-Velber und Zug: Kallmeyer & Klett und Balmer, S. 83–94.
- Sträuli, Barbara et al. (2005): Leseknick – Lesekick. Leseförderung in vielsprachigen Schulen. Zürich: Lehrmittelverlag des Kantons Zürich.

“Ana Dil Eğitimi İçin Ders Materyalleri” serisi, ana dil eğitiminin niteliğini yükseltmeyi, diğer derslerle daha iyi bir uyum ve yakınlaşma sağlamayı amaçlayan bir dizi kitaptan oluşmaktadır. Bu seri, ana dil eğitimi veren öğretmenler ile ileride bu dersi verecek öğretmen adayları için hazırlanmış olduğu gibi, hem köken ülkeler hem de göç edilen ülke yetkili kurum görevlileri de bu kitaplardan yararlanabilirler.

Temel İlkeler Kitabı (El ve Çalışma Kitabı – Temel İlkeler ve Yaklaşımlar), Batı ve Kuzey Avrupa ülkelerinde uygulanan güncel pedagojik, didaktik ve metodolojik ilke ve yaklaşımlar doğrultusunda hazırlanmıştır.

Didaktik Öneriler başlıklı kitaplarda, ana dil dersinin farklı bileşenleri (ana dilde yazılı anlatım becerisinin geliştirilmesi vs. gibi) konusunda somut öneri ve etkinliklere yer verilmiştir. Bu serinin tüm kitapları ana dil eğitimi veren öğretmenlerle yakın işbirliği içinde hazırlanmış olup etkinliklerin somut ve uygulama odaklı olmalarına en başından itibaren özel önem atfedilmiştir.

Ana Dil Eğitimi İçin Ders Materyalleri serisi şu kitaplardan oluşmaktadır:

„Ana Dil Eğitimi İçin Ders Materyalleri” serisi Almanca, İngilizce, Arnavutça, Boşnakça/Hırvatça/Sırpça, Portekizce ve Türkçe dillerinde Zürih Öğretmen Eğitimi Üniversitesi (PH Zürih) Uluslararası Eğitim Projeleri Merkezi (IPE) tarafından yayınlanmaktadır.